ДЕРРИГАЧА МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

ШИНАРДИ, 12 АПРЕЛЬ
№ 44 (4212).
1966 шу

Мах 3 кеп.

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТА ПЛЕНУМАХ БОЛА

ИНФОРМАЦИОННИ ХОАМ

1966 шера 8 апреле хилар Советски Союза Коммунистически парте XXIII съездо хержача КПСС Центральни Комитета Пленум.

Пленумо хержар ераш юкъе бола КПСС ЦК Политбюро: Политбюро членаш новкъостий: БРЕЖНЕВ Л. И., ВОРОНОВ Г. И., КИРИЛЕНКО А. П., КОСЫГИН А. Н., МАЗУРОВ К. Т., ПЕЛЬШЕ А. Я., ПОДГОРНЫЙ Н. В., ПОЛЯНСКИЙ Д. С., СУСЛОВ М. А., ШЕЛЕПИН А. Н., ШЕЛЕСТ П. Е.

Политбюро членалла бола кандидаташ новкъостий: ГРИШИН В. В., ДЕМИЧЕВ П. Н., КУНАЕВ Д. А., МАШЕРОВ П. М., МЖЕВАНАДЗЕ В. П., РАШИДОВ Ш. Р., УСТИНОВ Д. Ф., ЩЕРБИЦКИЙ В. В.

Пленумо новкъост БРЕЖНЕВ Л. И. КПСС ЦК Генеральни секретаралла хержар, КПСС ЦК секретаралла хержаб новкъостий: АНДРОПОВ Ю. В., ДЕМИЧЕВ П. Н., КАПИТОНОВ И. В., КИРИЛЕНКО А. П., КУЛАКОВ Ф. Д., ПОНОМАРЕВ Б. Н., РУДАКОВ А. П., СУСЛОВ М. А., УСТИНОВ Д. Ф., ШЕЛЕПИН А. Н.

Пленумо КПСС ЦК-рча партийни тІахьежама Комитета председателалла нов. Пельше А. Я. хержар.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ РЕВИЗИОННИ КОМИССЕ

1966 шера 8 апреле хилар Советски Союза Коммунистически парте Центральни ревизионни комиссе заседани.

Центральни ревизионни комиссе новкъост Сизов Г. Ф. комиссе председателалла хержар.

КПСС XXIII-гІа СЪЕЗД ДІАКЪОВЛАШ 1966 ШЕРА 8-ча АПРЕЛЕ

НОВКЪОСТА Л. И. БРЕЖНЕВА

ДАЬ КЪАМАЬЛ

Новкъостий! Советски Союза Коммунистически парте XXIII-гІа съезд ший болх чакхбоаккхаш я. Цо, шеко яц, шийна йоаггІаш йола моттиг дІалоацаргья парте а мехка а историна юкъе. Цо болх беш хьабенача хьалкъан цун результаташтеи вай дерригаш раьза хилар аз оале, съезда делегаташтеи доакъашхоштеи хетар айса оал мотт сона. Съездо гІулакхаца, массе оагІорахьара йийцар КПСС ЦК отчетни доклади кердача пхе шера планах йола Директиваши. Вай коллективно оттайир укх гарггарча шерашкара парте политически лини.

Вай керттера теркам тІабохийташ хилар вахаро, коммунизм хьалъяра практико ше оттадаьча парте политика, экономика, идеологе, организаторски балха керттерча дешашта.

АргІанарча пхе шера дола вай чурча политикан боахама балхеи керттера лостамаш къоастадир съездо. Цу политика керттера чулоацам латт вай мехка коммунизм хьалъеча керда рубежаш йоахилга Іалашдарах, ерригача общественни производства эффективность чІоаггІа лакхъярах, къахьегамхой материальни вахара хьал хадданза лакхдарах, дІахо а вай мехка обороноспособность чІоагІъярах. Укх пхе шера вай тешшаме лакхъе еза юртбоахама производство, лаккхача темпашца дегІайоалас еза промышленность. Цу дерриганеша а кердача лагІа тІа йоаккхаш лакхъергья вай планови экономика.

Съезда балха вож лоархІамера итог латт цо вай партеи пачхахьалкхени арахьарча политика курс къоастаярах. Съездо тІадиллад Центральни Комитета, Советски пачхахьалкхенна тІехьа тІайоагІача хана а коммунизм хьалъяра эша эгтара а дикагІдола хьалаш хьадара, социалистически система низ чІоагІбара, къаман а социальни а хьакъе мукъадовлара тІехьа, машар чІоагІбара, дунен керда тІом ца хилийтара, тайп-тайпара общественни строй йола пачхахьалкхенаш машаре яхара ленински принципаш чІоагІъяра тІехьа халкъаша лоаттабу къовсам мамогга хьаллацара тІаерзаяь йола арахьара политика дІакхахьар.

Юххера а, съезда балха кхоалагІа лоархІаме итог латт вай парти кхы а чІоагІагІа организационни идейно-политически хьакъе чІоагІъе лаьрхІа йола решенеш цо тІаэцарах. Цу решенеша новкъостал дергда коммунистий авангардни лоархІами шоашта тІадиллача гІулакхах бола цар бехктокхами лакхбара, дІахо а парте чура демократи дегІайоалаяра, дуккхача нахацара партийни организацей бувзамаш шердараи чІоагІдараи. Цар партена новкъостал дергда кадраш дикагІа кхетаяра, коммунизм хьалъяра ерригача процессана хьалхле лелаяра чоалхане декхараш толамца кхоачашдара.

Съезда решенеша йизза чу а лаьцар дІахо дегІа а йоалайир КПСС ЦБ октябрьски (1964 ш.), мартовски, сентябрьски (1965 ш.) Пленумашка оттаяь керттера положенеш. Съезда делегаташа цхьа барт болаш могадир цу Пленумий соцамаш, балха нийса йола, йизза реалистически йола, гІулакхацара стиль чІоагІъеча, парте дерригача вахаре цар болча боккхача лоархІама мах а бир.

Вай дика а хеташ ала йиш я вай съезде доал деш хиннар а иштта йола балха стиль я, аьнна. Вай съездо болх бир гІулакхаца, принципиальность йолаш, кхетамца толамий мах бе гІерташ санна, кхоачамбоацарий терко е гІерташ, парте а мехка а вахара чоалхане дешаш уйла еш творчески къоастадара хьале.

XXIII-ча съездо цІаькха а дІахьекхар чурчеи арарчеи политика дерригача дешай хьакъе парти йохаргйоаца цхьоагІо йолаш хилар. Из гуш дар хІама ца эшигаш пхи азар болча делегата барт цаІ хиларца дайна ца Іеш, съездо болх баьча ерригача хана вай балхаца чІоаггІа хьаштдолаш, из бизза хьаллоацаш, цунна юкъе хьинаре дакъа лоацаш ерригa парти, дерригa советски халкъ хилар вайна хадданза холуш хиларца а.

Цунна тешал ду съездага даьхка Іалаьмате дукха каьхаташ хиларо, цун цІерах хадданза моаршалаш, дика ловцаш дахаро, съезда материалаш заводашка, хьалъеш латтача гІишлошка, колхозашка, совхозашка, дешара заведенешка, учрежденешка чІоаггІа ювцаро. Цунна тешал ду мехка массанахьа а къахьегама хьинар лакхдаларо. Съездага кхаьчад болхлошкара, колхозхошкара, интеллигенце викалашкара цар къахьегама толамех дола дуккха эзараш рапорташ. Вай кхоана хургйола коталонаш кхайкаер санна дийкар съезд лаьттача деношка цхьа моллагІа доаца рапорт. Из дера Вселеннера. Бетта эгтара хьалхарча спутнико лаьтта Іочулекхар берригача коммунистий революционни партийни гимна йиш — «Интернационала» йиш.

Новкъостий делегаташ! Мукъаба сона съездага моаршалаш дахкийтача, кердача пятилетка юхь майоагІара дІайолаьча, къахьегама толамашца парти гІадйигача ерригача коллективашта шун цІерах дІайха баркал ала. Мукъаба сона цар керда доккхий толамаш дахар ловш ловца бакха.

Новкъостий!

Советски Союза Коммунистически парте шийх лийрхІа а лийрхІай, лерхІа а лерхІ дунен халкъашта юкъерча коммунистически болхлойи болама цхьа дакъа, цун отрядех цаІ. Цудухьа вай массаза а воай декхар лийрхІад воай балхах вай мехка коммунисташтеи халкъаи хьалхашка меттел, вежарашха йолча партешта, дунен болхлой класса хьалхашка а отчет яр. БПСС XXIII съезд а цу традицех яхар.

Съезда балха юкъе дакъа лоацаш хилар дунен 86 йолча коммунистически болхлойи, хІаьта иштта къамий-демократически социалистически партей делегацеш. Вай тешаш да царна Советски Союза Коммунистически парте гІулакхех, вай планехи проблемехи дар дизза дІадайза хиларах.

Воай аргІана вай йиш хилар воай денал долча соратникаша, доазол дехьарча воай доттагІаша деча къамаьлашка ладувгІа. Цар къамаьлашка ладувгІаш вайна къаьстта холора дунен социализма, революционни кортамукъалени болама толамаш миштa дегІадоагІа а дукхагІа деб а. Цу къамаьлашка ладувгІаш вай цІаькха а тийшар Советски мехка коммунизм толамца хьалъярца классах болча дерригача дунен тІарча вай вежарашта шоаш лоаттабеча революционни къовсама дола керттера новкъостал, цу къовсама юкъе лоаца керттера дакъа гуш хиларах. Еррига тха парти чІоаггІа раьза я шоана, деза новкъостий, иштта мах барах. Керда хІамаш карагІдалара дог ураоттаду цо советски коммунистий, берригача советски наьха.

Вай боккха мах бу съезда юкъе дакъа лоацаш шоай делегацеш йолча вежарий партеша цхьа барт болаш дунен коммунистически болама юкъера КПСС принципиальни йола марксистско-ленински лини могаеш хилара. Коммунистически мугІарий цхьоагІо чІоагІъяра тІадерзадаь вай парте леладу гІулакхаш дизза кхета а дир, хьал а лаьцар вежарий партей укх трибуна тІара къамаьлаш даьча викалаша. Цар даьча къамаьлашка бекаш бар классови моастагІчоа хьалхашка дунен халкъашта юкъера коммунистически болам, дунен деррига революционни низаш кхотаде гІерта коммунистий цаІ бола лоІам.

ЦхьоагІон гІулакх котдаргхиларах бола тешам чІоагІбу цо. Вай парте кхы цІаькха а бакъъю марксизма-ленинизма принципиальни ларда тІа коммунистически мугІарий цхьоагІо бахьан дІахо а къовсам лоаттабе ше хаьдда яь чІоагІо.

Вайна массанена а йицлургйоаца уйла чуйоссайир укх съезде чІоаггІа

(ДІахододар 2-ча оагІо тІа.).

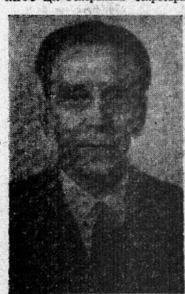

Л. И. БРЕЖНЕВ. КПСС ЦК Политбюро член, КПСС ЦК Генеральни секретарь.

Г. И. ВОРОНОВ. КПСС ЦК Политбюро член.

А. П. КИРИЛЕНКО. КПСС ЦК Политбюро член, КПСС ЦК секретарь.

А. Н. КОСЫГИН. КПСС ЦК Политбюро член.

К. Т. МАЗУРОВ. КПСС ЦК Политбюро член.

А. Я. ПЕЛЬШЕ. КПСС ЦК Политбюро член, КПСС ЦК-рча партийни тІахьежама Комитета председатель.

Н. В. ПОДГОРНЫЙ. КПСС ЦК Политбюро член.

Д. С. ПОЛЯНСКИЙ. КПСС ЦК Политбюро член.

М. А. СУСЛОВ. КПСС ЦК Политбюро член, КПСС ЦК секретарь.

А. Н. ШЕЛЕПИН. КПСС ЦК Политбюро член, КПСС ЦК секретарь.

П. Е. ШЕЛЕСТ. КПСС ЦК Политбюро член.

В. В. ГРИШИН. КПСС ЦК Политбюро членалла кандидат.

П. Н. ДЕМИЧЕВ. КПСС ЦК Политбюро членалла кандидат, КПСС ЦК секретарь.

Д. А. КУНАЕВ. КПСС ЦК Политбюро членалла кандидат.

П. М. МАШЕРОВ. КПСС ЦК Политбюро членалла кандидат.

В. П. МЖАВАНАДЗЕ. КПСС ЦК Политбюро членалла кандидат.

Ш. Р. РАШИДОВ. КПСС ЦК Политбюро членалла кандидат.

Д. Ф. УСТИНОВ. КПСС ЦК Политбюро членалла кандидат, КПСС ЦК секретарь.

В. В. ЩЕРБИЦКИЙ. КПСС ЦК Политбюро членалла кандидат.

Ю. В. АНДРОПОВ. КПСС ЦК секретарь.

И. В. КАПИТОНОВ. КПСС ЦК секретарь.

Ф. Д. КУЛАКОВ. КПСС ЦК секретарь.

Б. Н. ПОНОМАРЕВ. КПСС ЦК секретарь.

А. П. РУДАКОВ. КПСС ЦК секретарь.

Г. Ф. СИЗОВ. КПСС Центральни ревизионни комиссе Председатель.

КПСС XXIII-гIа СЪЕЗД ДIАКЪОВЛАШ 1966 ШЕРА 8-ча АПРЕЛЕ

НОВКЪОСТА Л. И. БРЕЖНЕВА ДАЬ КЪАМАЬЛ

(Йистедоалар. Долалур 1-ча оагIо тIа.).

бийцача американски империализмаца къовсам лоаттабеча турпалча вьетнамски халкъаца болча деналерча революционни барт-цхьоагIоно.

Мукъаба сона, новкъостий делегаташ, съезда балха юкъе доккха дакъа лацарах доазол дехьарча делегацешта шун цIерах дег чура баркал ала. Вай беза доттагIий укхаза баьхка хиларо цIаьхка а йиш хилийтар вайга революционни пролетарски барт-цхьоагIон низ хобала, цIаькха а дIахьекхар дерригача мехкашкара коммунисташи революционераши вIаши кхотабеш дола вежарий, тешам, доттагIлен бувзамаш дохаргдоацаш хилар.

Иштта мукъаба сона вай парте XXIII-ча съездага шоай моаршалаши дег чура ловцаши дахкийтача дунен тайп-тайпарча мехкашкарча дуккхача организацешта, предприятей, учрежденей коллективашта, къаьсткъаьстача наха вай цIена баркал ала. Вай воай депал дола, новкъостий моаршал а лу, толам баккхар ловш ловца а боакх берригача коммунисташта, социализмаи коммунизмаи сийлахь-доккха гIулакх котдаккхара тIехьа къовсам мел лоаттабеча беррига наха.

Новкъостий делегаташ! Оаш хержача парте Центральни Комитето тIадиллад сона шийх чIоагIа тешаш хиларах шоана баркал алар. Оаха дика кхетаду цу тешамо тхоашта Iалаьмате боккха бехктокхам тIабуллаш хилар, вай парте съезда решенеш, Программа кхоачашъяра беррига низ а знанеш а дIаяла декхарийла деш хилар.

Вайна хьалхашка боккха а атта боацаш а болх ба. Съездо хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара берригача парте, дерригача халкъа Iалаьмате боккха низ, большевистски денал, хьинар тIадахийта деза, творчески къахьега деза.

Вай, бIубенна а оптимизм йолаш а хьеж кхоаненга. Из кIал лард йолаш оптимизм я. Цунна ларде латт вай парте Iалаьмате йоккхий торонаш, дерригача халкъа кхоачалургдоаца низаш.

Вайцига хьахиннад чIоагIа дегIадаьхка производительни низаш, царех нийса пайда эцаро укх гаргарча шерашка Iалашдергда коммунизмагахьа чехкагIа дIахьалхашка гIолга.

Советски Iаьдал лаьттача, хIама ца эшаш ах бIаь шера, социализми коммунизми хьалъяьча обществана хьалхле лелаяра Iалаьмате йоккха опыт Iоаяь низ бола парти я вай яр.

Производства, Iилма, культура массадолча доакъошка дика кадраш хьалкхийнай вайцига. Советски болхлой классо, колхозни ахархоша, халкъа интеллигенце чIоагIа хьаллоац парте политика, шоай дулхахцIех дола гIулакх санна.

Вай дукха ба доазол дехьа тешаме а бIубенна а доттагIий. Вай йиш а я, декхарийла а да социализма вежарашха долча мехкашка керда общество хьалъяра боккхача лоархIамерча опытах пайда эца. Вай къахьегами къовсами хьаллоац дерригача дунен тIарча коммунисташа, революционни прогрессивни долча низаша.

Сийлахь-воккхача революционера Владимир Ильич Ленина хьаяь а хьалкхеяь а йолча вай парте сий дола, деналера никъ хьабенаб. Вай парте низ духбувла керттера хьаст, цун коталоний тешам хадданза халкъаца бувзам хиларца, коммунизм бахьан лоаттабеча къовсама къахьега дог ураоттаде а уж вIашагIтоха а хов хиларца ба, лхаш хьийхад вайна Ленина. Парти котьяргья, нагахьа санна общественни дегIаахара законаш, классови къовсама законаш, керда общество хьалъяра законаш довзе, нагахьа санна Iилма коммунизма теорепа хьалхле а лелаеш, из лорзагIа ца йоалаш ше де дага йолчунга йоде.

Вай, коммунисташа, Ленина тешамерча тIехьено а цун гIулакх дIахо хьош бараша а, даиман лорадергда цун васкеташ, вай парте. болхлой класса деррига дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама денал дола традицеш.

Воай деррига низаши хьинари сарцагIа а доаккхаш, вай бIубенна гIоргда дIахьалхашка, воай сийлахьдоккхача коммунистически гIулакха кердача коталонашка.

Съезда болх йистебоаккхаш, вай тешаме ала йиш я, дерригача советски халкъа низ вIашагIа а теха, парте толамца кхоачашдергда XXIII-ча съездо хьалхашка оттадаь Iалаьмате доккхий декхараш, аьнна.

Даькъала хийла Советски Союза Коммунистически парти — Ленина парти!

Даькъала хилда коммунизм хьалъеш доалла турпала советски халкъ!

Даькъала хийла социализма дунен система, дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама. вай ханарча дерригача революционни низий цхьоагIои цар кхотадалари!

Даькъала а хилда, кот а далда машара, демократе, къам шийн доIаме хилара, социализма сийлахь-доккха гIулакх!

Марксизма - ленинизма байракха кIала — коммунизма кердача коталонашка дIахьалхашка! (Л. И. Брежнева къамаьл чIоагIа деттача тIоараша дукхаза а юкъахдаьхар).

ПАРТЕ XXIII-ча СЪЕЗДО ХЕРЖАЧА СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТА СОСТАВ

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТА ЧЛЕНАШ

1. Абрасимов П. А.
2. Александров А. П.
3. Андропов Ю. В.
4. Антонов С. А.
5. Аристов А. Б.
6. Аскаров А.
7. Афанасьев С. А.
8. Ахундов В. Ю.
9. Баграмян И. Х.
10. Байбаков Н. К.
11. Басов А. В.
12. Батицкий П. Ф.
13. Бейсебаев М.
14. Белобородов А. П.
15. Бенедиктов И. А.
16. Бещев Б. П.
17. Бодюл И. И.
18. Бородин А. М.
19. Бородин П. Д.
20. Брежнев Л. И.
21. Бутома Б. Е.
22. Васильев Н. Ф.
23. Ватченко А. Ф.
24. Ващенко Г. И.
25. Вершинин К. А.
26. Волков А. П.
27. Воронов Г. И.
28. Воронов Ф. Д.
29. Ворошилов К. Е.
30. Гаганова В. И.
31. Галаншин К. И.
32. Гарбузов В. Ф.
33. Георгиев А. В.
34. Горшков С. Г.
35. Горячев Ф. С.
36. Гречко А. А.
37. Гришин В. В.
38. Гришин К. Н.
39. Гришманов И. А.
40. Громыко А. А.
41. Грушецкий И. С.
42. Грушин П. Д.
43. Даниялов А. Д.
44. Дегтярев В. И.
45. Дементьев П. В.
46. Демичев П. Н.
47. Джавахишвили Г. Д.
48. Дымшиц В. Э.
49. Егорычев Н. Г.
50. Елютин В. П.
51. Епишев А. А.
52. Ефремов Л. Н.
53. Ефремов М. Т.
54. Ештокин А. Ф.
55. Жигалин В. Ф.
56. Захаров М. В.
57. Зверев С. А.
58. Зимянин М. В.
59. Золотухин Г. С.
60. Зорин В. А.
61. Игнатов Н. Г.
62. Кавун В. М.
63. Казанец И. П.
64. Калмыков В. Д.
65. Калнберзин Я. Э.
66. Капитонов И. В.
67. Катушев К. Ф.
68. Келдыш М. В.
69. Кириленко А. П.
70. Кириллин В. А.
71. Киселев И. И.
72. Киселев Т. Я.
73. Клименко В. К.
74. Коваленко А. В.
75. Кованов П. В.
76. Кожевников Е. Ф.
77. Козлов В. И.
78. Конарев А. А.
79. Комяхов В. Г.
80. Конев И. С.
81. Коновалов Н. С.
82. Конотоп В. И.
83. Корнейчук А. Е.
84. Коротченко Д. С.
85. Корытков Н. Г.
86. Коспанов Ш. Н.
87. Костоусов А. И.
88. Косыгин А. Н.
89. Кочинян А. Е.
90. Крахмалев М. К.
91. Крылов Н. И.
92. Кузнецов В. В.
93. Кулаков Ф. Д.
94. Куличенко Л. С.
95. Кунаев Д. А.
96. Курбанов Р.
97. Кэбин И. Г.
98. Лапин С. Г.
99. Лесечко М. А.
100. Ломако П. Ф.
101. Ломоносов В. Г.
102. Лутак И. К.
103. Ляшко А. П.
104. Мазуров К. Т.
105. Малиновский Р. Я.
106. Манякин С. И.
107. Мацкевич В. В.
108. Машеров П. М.
109. Мжаванадзе В. П.
110. Микоян А. И.
111. Михайлов Н. А.
112. Монашев Л. Г.
113. Москаленко К. С.
114. Насриддинова Я. С.
115. Николаев Н. К.
116. Николаева Т. Н.
117. Новиков В. Н.
118. Новиков И. Т.
119. Нуриев З. Н.
120. Овезов Б.
121. Органов Н. Н.
122. Павлов В. Я.
123. Павлов С. П.
124. Патоличев Н. С.
125. Патон Б. Е.
126. Пегов Н. М.
127. Пейве Я. В.
128. Пельше А. Я.
129. Подгорный Н. В.
130. Поляков И. Е.
131. Полянский Д. С.
132. Пономарев Б. Н.
133. Попов Г. И.
134. Попова Н. В.
135. Поспелов П. Н.
136. Притыцкий С. О.
137. Промыслов В. Ф.
138. Пузанов А. М.
139. Пысин К. Г.
140. Расулов Д.
141. Рашидов Ш. Р.
142. Родионов Н. Н.
143. Романов Г. В.
144. Руденко А. П.
145. Руденко Р. А.
146. Руднев К. Н.
147. Румянцев А. М.
148. Рябиков В. М.
149. Семичастный В. Е.
150. Синица М. С.
151. Сночилов А. А.
152. Славский Е. П.
153. Смирнов Л. В.
154. Снечкус А. Ю.
155. Собол Н. А.
156. Соколов Т. И.
157. Соловьев Л. Н.
158. Соломенцев М. С.
159. Спиридонов И. В.
160. Степаков В. И.
161. Струев А. И.
162. Сурганов Ф. А.
163. Суслов М. А.
164. Табеев Ф. А.
165. Титов В. Н.
166. Титов Ф. Е.
167. Тихонов Н. А.
168. Токарев А. М.
169. Толстиков В. С.
170. Трапезников С. П.
171. Устинов Д. Ф.
172. Усубалиев Т.
173. Федосеев П. Н.
174. Флорентьев Л. Я.
175. Фурцева Е. А.
176. Хитров С. Д.
177. Холявко В. В.
178. Червоненко С. В.
179. Чернышев В. Е.
180. Чуйков В. И.
181. Чураев В. М.
182. Шверник Н. М.
183. Шевченко В. В.
184. Шелепин А. Н.
185. Шелест П. Е.
186. Шибаев А. И.
187. Шитиков А. П.
188. Школьников А. М.
189. Шокин А. И.
190. Шолохов М. А.
191. Щербицкий В. В.
192. Щетинин С. Н.
193. Юнак И. Х.
194. Якубовский И. И.
195. Яснов М. А.

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТА ЧЛЕНАЛЛА КАНДИДАТАШ

1. Абдуразаков М.
2. Авраменко С. С.
3. Алексеевский Е. Е.
4. Алиханов З. Н.
5. Амелько Н. Н.
6. Ангельев Д. Д.
7. Антонов А. К.
8. Антонов В. И.
9. Афанасьев П. Я.
10. Базовский В. Н.
11. Бакаев В. Г.
12. Банников Н. В.
13. Бельских Р. А.
14. Бочкарев А. П.
15. Братченко Б. Ф.
16. Брехов К. И.
17. Бубновский Н. Д.
18. Буденный С. М.
19. Булгаков А. А.
20. Вадер А. П.
21. Владыченко И. М.
22. Воронина П. А.
23. Воротников С. И.
24. Всеволожский М. Н.
25. Гапуров М.
26. Георгадзе М. П.
27. Герасимов К. М.
28. Гетман А. Л.
29. Головченко Ф. П.
30. Городовиков Б. Б.
31. Горюнов Д. П.
32. Грибачев Н. М.
33. Грушевой К. С.
34. Густов И. С.
35. Дементьева Р. Ф.
36. Демченко В. А.
37. Денисов Г. Я.
38. Диордица А. Ф.
39. Добрик В. Ф.
40. Добрынин А. Ф.
41. Доенин В. Н.
42. Дрозденко В. И.
43. Дрыгин А. С.
44. Егоров А. Г.
45. Ежевский А. А.
46. Елистратов П. М.
47. Еременко А. И.
48. Ермин Л. Б.
49. Журавлева М. И.
50. Журин Н. И.
51. Зародов К. И.
52. Захаров М. Е.
53. Зотов В. П.
54. Исаев В. Я.
55. Ислюков С. М.
56. Ишков А. А.
57. Кабалов Б. Е.
58. Казаков М. И.
59. Кальченко Н. Т.
60. Кандренков А. А.
61. Карлов В. А.
62. Карпова Е. Ф.
63. Кахаров А.
64. Клаусон В. И.
65. Клепиков М. И.
66. Климов А. П.
67. Князев Ф. К.
68. Коваль И. Г.
69. Козлов Г. И.
70. Козлов Н. Т.
71. Козырь П. П.
72. Колчина О. П.
73. Корниец Л. Р.
74. Кортунов А. К.
75. Костандов Л. А.
76. Кочемасов В. И.
77. Кочетков Н. Г.
78. Кошевой П. К.
79. Криулин Г. А.
80. Кремень А. С.
81. Кузнецов Н. А.
82. Куцевол В. С.
83. Лавренов И. А.
84. Лаврентьев М. А.
85. Леонов П. А.
86. Лигачев Е. К.
87. Лобов С. М.
88. Логинов Е. Ф.
89. Лощенков Ф. И.
90. Лыкова Л. П.
91. Лященко Н. Г.
92. Малофеев П. Р.
93. Мальбахов Т. К.
94. Мамбетов Б.
95. Марисов В. Н.
96. Маряхин С. С.
97. Месяцев Н. Н.
98. Михайлов Д. И.
99. Модогоев А. У.
100. Мужицкий А. М.
101. Мурадян Б. А.
102. Мусаханов М. М.
103. Непорожний П. С.
104. Ниязбеков С. Б.
105. Новиков Н. А.
106. Огарков Н. В.
107. Осипов Г. И.
108. Павлов Г. П.
109. Павлов Г. С.
110. Палецкис Ю. И.
111. Пастухов Б. Н.
112. Паньковский В. А.
113. Петровский Б. В.
114. Петухов Б. Ф.
115. Пименов П. Т.
116. Поберей М. Т.
117. Подзерко В. А.
118. Пономарев М. А.
119. Постовалов С. О.
120. Попова М. Г.
121. Псурцев Н. Д.
122. Родионов П. А.
123. Розенко П. А.
124. Рокоссовский К. К.
125. Романов А. В.
126. Романов Н. Н.
127. Рубен В. П.
128. Рыков В. Н.
129. Семенов В. С.
130. Сенькин И. И.
131. Сербин И. Д.
132. Сидоренко А. В.
133. Сизов П. К.
134. Синицын И. Ф.
135. Скачков С. А.
136. Скулков И. П.
137. Слажнев И. Г.
138. Смирнов А. И.
139. Смирнов А. Н.
140. Смирнов В. А.
141. Соколов С. Л.
142. Соколовский В. Д.
143. Стученко А. Т.
144. Тарасов А. М.
145. Тарасов Н. Н.
146. Тикунов В. С.
147. Тимошенко С. К.
148. Титаренко А. А.
149. Тока С. К.
150. Толкунов Л. Н.
151. Ураев П. В.
152. Федоров В. С.
153. Францов Г. П.
154. Фролов В. С.
155. Черненко К. У.
156. Чиряев Г. И.
157. Чубаров А. П.
158. Шауро В. Ф.
159. Шевченко А. Ф.
160. Шереметов А. С.
161. Шумаускас М. Ю.
162. Щелоков Н. А.
163. Щербина Б. Е.
164. Якубовский Ф. Б.
165. Янгель М. К.

ПАРТЕ XXIII-ча СЪЕЗДО ХЕРЖАЧА КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ РЕВИЗИОННИ КОМИССЕ СОСТАВ

1. Акназаров З. Ш.
2. Алексеев П. Ф.
3. Аникушин М. К.
4. Антонов С. Ф.
5. Апряткин С. С.
6. Арутюнян Н. Х.
7. Баскаков С. А.
8. Батыев С. Г.
9. Белуха Н. А.
10. Бирюков А. Е.
11. Ботвин А. П.
12. Бушуев В. М.
13. Васягин С. П.
14. Горегляд А. А.
15. Горкин А. Ф.
16. Горчаков А. И.
17. Дзоценидзе Г. С.
18. Жуков Г. А.
19. Ильяшенко Н. Ф.
20. Искандеров М. А.
21. Кабков Я. И.
22. Калмык Н. И.
23. Клычев А. М.
24. Комарова Д. П.
25. Колбецкая М. А.
26. Кочубей А. Д.
27. Круглова З. М.
28. Кручина Н. Е.
29. Кулатов Т.
30. Кулиджанов Л. А.
31. Лащенко П. Н.
32. Лобанок В. Е.
33. Марков Г. М.
34. Масленников Г. В.
35. Микулич В. А.
36. Молчанов А. Д.
37. Морозов И. П.
38. Московский В. П.
39. Муравьева Н. А.
40. Мюрисеп А. А.
41. Новоселов Е. С.
42. Одилов А.
43. Окунев В. В.
44. Орлов М. А.
45. Павловский И. Г.
46. Панюшкин А. С.
47. Пигалев П. Ф.
48. Попов Б. В.
49. Посконов А. А.
50. Румянцев А. Ф.
51. Русаков К. В.
52. Рыжов Н. С.
53. Савинкин Н. И.
54. Сагинтаев А.
55. Сальникова Е. А.
56. Серов В. А.
57. Сизов Г. Ф.
58. Симонов К. С.
59. Смирновский М. Н.
60. Солдатов А. А.
61. Старовский В. Н.
62. Сысоева Л. А.
63. Тер-Газарянц Г. А.
64. Тимофеев Н. В.
65. Увачан В. Н.
66. Усманов С. Н.
67. Федоренко Н. Т.
68. Фоминых А. М.
69. Халдеев М. И.
70. Холэв М.
71. Хренников Т. Н.
72. Цуканов Г. З.
73. Черный В. И.
74. Чередниченко Е. Т.
75. Шашин В. Д.
76. Шевлягин Д. П.
77. Шикин И. В.
78. Щербаков И. С.
79. Янушковская Т. П.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТА ОТЧЕТНИ ДОКЛАДАХ ЙОЛА СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ XXIII-ча СЪЕЗДА

РЕЗОЛЮЦИ

КПСС Центральни Комитета балхах йолча КПСС ЦК Хьалхарча секретара новкъоста Брежнева Л. И. отчетага ла а дийгIа йийца а йийца, Советски Союза Коммунистически парте XXIII съездо соцам бу:

КПСС Центральни Комитета политически никъи практически болхи берригеи бIарччеи къоабалбе.

КПСС Центральни Комитета отчетни доклада тIа йола предложенеши выводаши къоабалъе.

Отчетни хана парте болх бир XX—XXII съездаша белгалбаьча наькъа ларда тIа, хIаьта КПСС Программа кхоачашъяьча наькъа ларда тIа, хIаьта КПСС Программа кхоачашъяра, коммунизма материально-технически база хьаяра, социалистически общественни отношенеш дIахо тоаяра, къахьегамхой коммунистически дог-уйла долаш хьалкхебара тIаберзабаь а бар.

Цу юкъа доккхий толамаш даьхал экономика, культура дегIайоалаеча, халкъа материальни хьал-торо айеча. ЧIоагIъеннай советски общества политически лардаш — болхлой классеи колхозни ахархойи союз, дуккха къамаш долча Советски Союза халкъий доттагIал, КПСС-а гонахьа беррига къахьегамхой кхотабалар. Шерденнад КПСС мугIараш, советски обществера цун политически организаторски роль лакхъеннай. Партена чухь чIоагIа чIоагIденнад парте чурча вахара ленински принципаш.

Ленински хьехам ларде а лувцаш, халкъа боахама доал дара формаши методаши тоайир парте практико бай тохкам ца ловши вай дIахьалха ахара новкъарле еш мел дар юстара а доаккхаш. Парте беча балха, вай общество дIахо коммунизмага бодача новкъа яхара эггара боккхагIа лоархIам болаш я КПСС ЦК октябрьски (1964 ш.) Пленум.

СССР экономически тIема-политически низ дегIабаро кхы а дукхагIа чIоагIйир цун арахьара политически позицеш. Советски халкъа машарера къахьегам Iалашбара тIа а ахийтад хIанз тIа а ухийт КПСС шийн деррига низаш, хьинаре къовсам лоаттабу дерригача дунен тIа машар лоаттабара, хаьдда къовсам лоаттабу империалистически агрессепа духьала. СССР хувца ца луш хьаллоац империализмана, колониализмана, неоколониализмана духьала халкъаша лоаттабу кортамукъален къовсам, дерригача мехкий къахьегамхоша машар, къам шийн лоIамах хилар. демократии социализми бахьан лоаттабеча къовсама гIулакха юкъе дегIадоагIа дакъа кхухь.

I.

1. Дуне дегIадаро бакъйир хIанзарча замах исторически дегIалахкара керттерча лостама никъ лур. дунен тIара социалистически система, империализмана духьала, общество социалистически хьисапе эрганкхара тIехьа къовсам лоаттабу низаш хиларах йола вай парте, дунен халкъашта юкъерча берригача коммунистически боламо яь вывод.

Дунен тIара социалистически система тIеххьарча хана лоархIам боллаш чIоагIъеннай, цун дунен халкъашта юкъера авторитет, адамлен кхела цо ю влияни айеннай. Отчетни ха белгалйоалаш я социалистически мехкаштеи цу мехкий вежарашха йолча партештеи юкъера отношенеш марксизма-ленинизма ларда тIа, социалистически интернационализма, цхьатарра бокъо хилара, чурча гIулакхашта юкъе ца гIертара, вIаши лоархIаш хилара, партеши паччахьалкхенаши шоай лоIамах хилара принципаш тIа чIоагIлуш хиларца. Советски Союза социалистически мехкашцара отношенеш тIеххьарча шерашка йIаьхегIа хиннай. чIоагIагIа ювзаеннеи дег тIареи хиннай. Вежарашха долча социалистически мехкий кулгалхошта юкъе политически консультацеш еши дагардар вIаши лувпаши да хан-ханнахьа.

Социализма мехкаша экономически цхьана къахьегилга кердача лагIа тIа даьннад. Цу гIулакха юкъе кхы тIа а айлуш я Экономически ВIашигIодара Совета роль.

Социализма кхыча мехкашцара Советски Союза договорни отношеней система чIоагIъеннай. Цу договораша чулоацаш да вай халкъий вошал дола доттагIал. Шерденнад социалистически мехкаша тIема гIулакхий хьакъесхьа цхьана къахьегилга. Варшавски пакт чIоагIъяри тоаяри дIахо долаш да.

Съездо КПСС ЦК-на тIадул дIахо йодача хана а марксизма-ленинизма принципаш тIа социализма дерригача мехкий коммунистически болхлойи партешцара идейно-политически бувзамаш дегIадоаладари чIоагIлари, социалистически содружество кхотаяра, цун низи влиянии чIоагIъяра гIо лар. экономически Iилма-технически дешашта цхьана къахьегалгеи культурни бувзамаши шерле, вежарашха долча мехкий халкъашцара доттагIали интернациональни солидарности хилара уйланца советски нах хьалкхебе.

Капиталистически мехкашкарча болхлой боламо монополешта духьала доккхий классови довнаш цу. Цхьадолча мехкий пролетариато эксплуататорски стронна дIахо тIалатара керда позицеш караерзаьй. ТIеххьарча шерашка цхьадолча мехкашка болхлой боламерча тайп-тайпарча отрядаша ду гIулакхаш цхьана дара тIакхачара перспективаш гучаяьннай. Монополей гнета духьалаувтта кхыйола социальни слояш болхлой класса гонахьа тIа-тIа дукхагIа кхоталуш я.

Съездо динза даргдоацаш дерхI дIахо йолача хана а советски халкъа, советски коммунистий капитализма мехкий болхлой классацара, берригача къахьегама нахацара новкъосталеи революционни солидарностеи бувзам шербелгеи чIоагIбелгеи.

ДIалахача шерашка дIахо дегIанхар къама-кортамукъален болам. Империализмаца лоаттабеча къовсаме шоай лоIаме яьннай кхы а 17 паччахьалкхе. Шоай лоIамегIара паччахьалкхенал даьккха дуккха а мехкаш кердача этапе — экономически шоай лоIамах хилара, шоашта карараьнна позицеш юхаяха, цу мехкий социальни прогресса духьале е лаьрхIа лелалеча империализма неоколониалистки гIулакхашта духьаларча къовсама — этапе деннад.

Цхьаккха хIама а ца лоархIаш каст-каста тIема средстваш юкъе а йоалаеш, кортамукъа даьннача мехкий чурча гIулакхашта юкъе гIертара тIакхув империализм. КIоаргга социальни хувцамаш хулга паччахьалкхений правительствашта духьала тIеххьарча хана империалисташа къаьстта сихдаьд шоай подрывной гIулакхаш.

Колониальни дукъа кIалхара даьннача мехкашкара керда вахар хьахул тийша болх боаллача империалистически моастагIчунна, империализма хьаллацарах чIоагIало лувцача, къона паччахьалкхенаш капиталистически новкъа хьожае гIертача чурча реакце низашна къиза къовсам лоаттабеш. ХIаьта а халкъаша къама-кортамукъален революци йизза котьялара, бIаьшерашка тIехьадиса хилар дIадаккхари дахара хьал тоадари кхы а чIоагIагIа дувз дегIадахкара капиталистически боацача наькъапа. Цхьайола къона паччахьалкхенаш хIанзза а цу наькъ тIа яьннай. хIаьта Советски Союзо царцара шийн отношенеш йизза цхьатара бокъо хилара, доттагIлен, вIаши хьаллапара лардаш тIа хьаю.

Съездо КПСС ЦК-па тIадул тIалаттача колониальни дукъаи неоколониализманеи духьала къовсам лоаттабеш дола халкъаш дIахо а хьаллацар; къаман кортамукъал яьккхача мехкашца масса а оагIорахьа цхьана къахьегилга дегIадоаладар, ерригача континентий халкъий империалисташта духьалара фронт чIоагIъяра мамогIа гIодар; къонача къамий паччахьалкхений коммунистически революционно-демократически партешцара бувзамаш шердар.

2. Дунен тIарча коммунистически боламо, 1957-и 1960-и шш. хиннача Совещанешка коллективни къахьегарца оттабаь марксистско-ленински генеральни никъ ларде а лувцаш, хIанзарча ханара эггара влиятельнегIа бола низ ше хиларах тарра дIадахача шерашка чIоагI а яьй шер а яьй шийн позицеш.

Отчетни хана КПСС ЦК дунен халкъашта юкъе леладаь гIулакхаш коммунистически болхлойи партешца вежарашха йола солидарность чIоагIъе, царца цхьана дунен халкъашта юкъерча болама генеральни никъ дIабахьара къовсам лоаттабе, дунен коммунистий сийлахь-йоккхача арме цхьоагIо чIоагIъе хувца ца луш гIертарах латтар.

Съездо динза даргдоацаш дерхI, дунен халкъашта юкъера коммунистически болам кхотабара, юкъарча моастагIчунна— империализмана духьала машара, демократе, къамаш кортамукъа дахара, социализма гIулакх котдаккхара тIехьа лоаттабеча къовсаме ерригача вежарашха йолча партей бартцхьоагIон никъ дIахо бахьар.

Вежарашха йола партеш дуккха цхьана е шиъ цхьана вIашагIкхетар, массаза вIаши дагаювлар, актуальни дешаш новкъосташха дувцар — ше нийса йолга хьахьекха, пайданера практика, хIаьта цу тIа а коммунистически болам кхотабара дика никъ. КПСС а дукхагIа йола вежарий партеш санна бакъахьа хеташ я коммунистически болхлойи партей керда дунен халкъашта юкъера совещани гулйича, цунна дола хьалаш эттача хана.

Марксизма-ленинизма, 1957 ш. Декларапе, 1960 ш. Заявлене принципиальни ларда тIа дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама барт ца хилар дIадаккхара КПСС ЦК лаьца никъи практически гIулакхаши къоабалду съездо.

Марксизма-ленинизма принципиальни ларда тIа Китая Компартецара барт ца хилар дIадаккхара тIаберзабаь бола КПСС ЦК болхи конкретни гIулакхаши къоабалду съездо. Съезд тешаш я, юххера а вай партеша, вай мехкий халкъаша халонаш эшаергхиларахи юкъара сийлахь-доккха революционни гIулакх бахьан лоаттабеча къовсаме цхьан строе гIоргхиларахи.

Коммунистически мугIараш кхотадара хиланза даргдоаца хьал да 1960 шерарча Заявлене тIа оттадаь дола партешта юкъера гIулакхаш леладара нормаш, цхьатарра бокъо хилара, шийн лоIамах хилара, чурча гIулакхашта вIаши юкъе ца гIертара принципаш чIоагIа лелаяр. Коммунистически боламерча гегемонизмана духьала, пролетарски интернационализма принципаш тIа ерригача партей бокъонца цхьатарра бокъои вежарий гIулакхаши хилара тIехьа я КПСС.

Кхы дIахо а КПСС тIакхача гIертаргйола коммунистически партей мугIараш идейно-политически кхоталелга марксисташа-ленинцаша аьттехьарчеи «аьрдехьарчеи» ревизионцамаца машар боацаш къовсам лоаттабара наькъаца хила дезаш да. «Аьрдехьа» ваьнна а «аьттехьа» ваьнна а марксизма-ленинизма наькъ тIара валар, къаьстта кхераме да, национализми гегемонизми гучаяларца из дувзаденна хилча.

Дунен коммунизм дIахо яхара лоархIамегIара хьал да дунен тIарча событей леламои революционни болама практикаи увттаеча кердача проблемашта марксистско-ленински теоре ларда тIа творчески разработка яр.

3. Дунен аренера низий соотношени дIахо хувцалуш я социализмана. болхлойи къама-кортамукъалени болама пайданегIа йолча тайпара. Цунца цхьана отчетни ха белгала я империалистически агресси сихъяларцеи реакце низаш хьалхьарцеи.

Капитализма юкъара кризис кIоаргъяларо, цун вIашлухьаленаш иръяларо империализма авантюризм, халкъашта, машара, социальни прогресса гIулакхашта бола цун кхерам чIоагIбу. Империализм тIа-тIа дукхагIа гIерт тIема провокацешца, тайп-тайпарча заговорашца, духхьал тIема интервенцеш ярца шийн гIулакх тоаде.

(Дlахододар 3-ча оагlо тlа).

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТА ОТЧЕТНИ ДОКЛАДАХ ЙОЛА СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ XXIII-ча СЪЕЗДА

РЕЗОЛЮЦИ

(ДІахододар. Долалур 2-ча агІо тІа).

Отчетни хано бакъйир 1957-и 1960-и шш. Московски совещанеша империализмах доахка агрессивни гІулакхаш хувпаденнадац аьнна яь вывод. ТІехьарча ханарча событеша тешал ду, социальни прогресса наькъ тІа эттача мехкашта духьалара империалистий тийшаболх сихбалара. ХІанзарча ханара керттера реакционни низ ба, дунен жандарма роль лелаеш йола американски империализм. Из гІожа чугІерт дуккхача мехкийн Африка, Азе, Латински Америка халкъийн чурча гІулакхашта юкъе, цар суверенитет лархІац, герза низаца къама-кортамукъален болама са даккхеи колониальни порядкаш юхаметтаоттаеи гІерт, революционни Куба духьалара провокацеш социац. Американски империализма агрессивни хьисап къаьстта гучадаьнна холуш да вьетнамски халкъа духьала беча зулама тІем тІа. Американски агрессораша бомбаш етт Вьетнама Демократически Республика машарерча городаштеи юрташтеи, Къулбехьен Вьетнаме баха нах боабаь дІабахара напалм, дохьаш доалла газаш, кхыйола саго лелаергйоаца средстваш лелаю. Дунен халкъашта юкъерча кхоххама кхераме кхуврч хиннаб ВІашагІкхийттача Штаташа хьалхьеду реваншизмаи милитаризмаи низаш дегІаухача Малхбузен Германех. Шоай реваншистски агрессивни гІулакхашта пайда эцара шоай хур даь ракетно-ядерни герза тІакхача гІерт уж низаш.

Дунен халкъашта юкъерча хьало тІагІертта дІадех тІема духьалара, империализмана духьалара эгтара хьалхарча аргІан дунен тІарча социализма, дунен халкъий коммунистически, болхлойи, къамий-кортамукъалени болама ерригача отрядий, машар безача халкъийн паччахьалкхенийн. цар политически уйлашкеи мировоззренегеи хьежжа доацаш дунен тІарча машар хьаллоацаш мел барий а тохаш деррига низаш вІашагІтохар. Дунен халкъашта юкъера хьал дІахо ца кхохкадалийтар духьа, чІоагІа машари халкъаш кортамукъа долаш дегІадахкари Іалашдара машар безача паччахьалкхений дуккхача наьха, политически партейи общественни боламийи оагІонгахьара агрессораш хоадамболлаш юхатохар эш.

4. Ший арахьара политически болх Советски Союза Коммунистически парте дІахьу советски халкъа овлан тІарча хьашташа, вежарашха долча социалистически мехкийи дерригача мехкийи къахьегамхошта хьалхашкарча ший интернациональни революционни декхаро дІалехачун лоархІам а беш. Советски паччахьалкхен арахьарча политика ший декхар лерхІ, кхыча социалистически мехкашца цхьана социализми коммунизми хьалъяра эша дунен халкъашта юкъера хьалаш хьадар; социалистически мехкий цхьоагІои кхотадалари, цар доттагІали вошали чІоагІлар; къамий-кортамукъален болламаш хьаллацари дегІайоагІача къонача паччахьалкхенашца масса а оагІорахьа цхьана къахьегилга чакхдаккхари, тайптайпара социальни строй йола паччахьалкхенаш машаре цхьана яхара принцип лерах хьаллацар, империализма агрессивни низаш хоадамболлаш юхатохар, кердача дунен тІема адам кІалхардаккхар.

Машар чІоагІбараи лорабараи де дезар да машар беза низаш тІа-тІа чІоагІдара цар хьинар айдари, машар бахьан лоаттабеча къовсаме дуккхача наха дакъа лацари. Машар лорабара къаьстта лоархІам болаш да социалистически мехкаш. Вай парти тийша я агрессор юха а тохалургва, дунен тІа керла тІом ца хилийта торо я аьнна дунен халкъий коммунистически боламо яь вывод нийса хиларах.

Советски Союза массаза хила а хиннай хург а я дерригача мехкашца дика гІулакхаш леладара, дунен халкъашта юкъера къовсаме дешащ тІемаца а ца къоастадеш переговораш яра наькъаца къоастадара тІехьа. Цунца цхьана хоадамболлаш белгалдаккха деза машаре цхьана дахара принцип нах дукъа боахкаберащтеи дукъа боахкаращтеи юкъерча, колонизаторащтеи колониальни дукъа жертваштеи юкъерча отношенешта йоалае йиш йоацилга.

КПСС бизза хьал а лоац дІахо хьал а лоацаргба турпал вьетнамски халкъо лоаттабу кортамукъален нийса къовсам, цунна политически, материальни, моральни гІо а деш. Вьетнамера США агресси дІаяккхар, Къулбехьен Вьетнамера американски эскараш арадахар, вьетнамски халкъа ший чура гІулакхаш ше къоастадe торо ялар — иштта я КПСС, дерригача советски халкъа чІоагІеи леррагІеи йола позици.

Империализма агрессивни низаша дунен халкъашта юкъера кхохкам ирбеча, тІема кхуврчаш хьадеча хьалашка, КПСС дІахо а айергья советски халкъа фелал. СССР ТІема Низашта социализма хьадаьр тешшаме лоралеи моллагІа империалистически агрессор вохавеш юхатохеи могаргдолаш, чІоагІбергба вай Даьхен оборонни низ.

Съездо бизза къоабалбу КПСС Центральни Комитетеи Советски правительстваи арахьарча политика никъ, халкъа хьашташ бахьан дунен политика лоархІамегІара дешаш къоастадара, массане а юкъара машари дунен халкъий кхерамзлеи чІоагІъяра ЦК отчетни доклада тІа йоалаьча программа гІулакхаш хьаллоац.

II.

1. Съездо дика а хеташ белгалду, КПСС Программа тІа оттадаь исторически декхараш кхоачаш а деш, болхлой классо, колхозни ахархоша, интеллигенце отчетни юкъагІа экономикеи культуреи дегІакхувлара, советски халкъа вахара боарам лакхбара даькъе доккхий толамаш даьха хилар. ВорхІ шера план кхоачашъяр бахьан долаш лоархІаме гІа баьккхаб коммунизма материально-технически база йиллара наькъ тІа.

Промышленни продукце объем дикка алсамйоаккхилга Іалашдаьд. Халкъа боахама лоархІамегІа дола доакъош технически хьакъехьа эрга а даьха юхакийчделга чакхдаьккхад. Энергетика, химически, мехкдаьтта, газа промышленность, машинаш хьаяр, прибораш хьаяр сихлаь дегІакхувлилга Іалашдаьд. Дикка алсамдаьккхад кхачан товараш, потреблене промышленни хІамаш, культурно-бытовой гІулакхашта эша хІамаш хьаелга. Къахьегамхой производственни хьинар шерра дегІакхувларо, промышленни произвдства дерригача доакъошка керда машинаш, прибораш, механизацеи автоматизацеи средстваш юкъекххахьаро торо хилийтай къахьегама овсарле дикка лакхъе. Іилманеи промышленностаи карагІдаьннараша йиш хилийтай Советски Гераашца кийчдаь Низаш кердагІа йолча тІема техникаца кийчде. ДІахо а толашагІа хулийташ тоаланза даргдац оборонни техника хьаелга, Советски Эскар эгтара низ болашагІа а хІанзарча ханарча герзий средствашца кийчдаь а хилийтар духьа.

Лакхденнад дунен тІара Советски Союза промышленни призводства удельни дозал. Керттерча капиталистически мехкашцарча экономически яхье Советски Союзо ший позицеш чІоагІъяьй, керда кеталонаш яьхай. ДІадахача шераша хьахьекхад соцам боллаш йолча лакхача темпашца вай мехка чакхйоаха шеръяь воспроизводство социализма экономика закон хилар.

Даккбеннаб къахьегамхой вахара материальни торов боарам. Доккхий гІулакхаш чакхдаьхад халкъа боахама дерригача доакъошка къахьегам вІаштІехьбаккхара а цунах тела мах лакхбара а. Къахьегамхой дикка доккхача даькъа налогаш дІаьхай е лохъяьй, бахаш болча наьха дуккхача категорешта йола льготаш шеръяьй, пенсеш алсамдаьхад, колхозхошта пенсеш оттадаьд. ВорхІ сахьата дола, хІаьта къахьегамхой цхьайолча категорешта ялх сахьата дола балха ди оттадаьд. ВорхІ шера чухьа хьалдаьд Советски Іаьдал латтача дерригача шерашка 1958 шерага кхаччалца хьалдаьраш миссел дола нах чуІе цІенош.

Щенхашттара толамащ даьхад культура, образоване, унахцІено лораяра даькъе. Лакхереи юкъереи образовани йолча наьха дукхал семилеткагІа цкъаи ахаззеи гаргга алсамъяьннай, Іилма болхлой — шоззанел тІех.

Парте чакхдаьхача гІулакхаша, къаьстта КПСС ЦК октябрьски (1964 ш.) а цул тІехьагІарча а Пленумел тІехьагІа чакхдаьхараша, гІо ду ерригасоюзни республикаш экономически а культурни а хьакъехьа чехка айялара, царна юкъера экономически бувзамаши вІаший ду новкъосталаши шердалара, СССР халкъий доттагІал дІахо чІоагІдалара. Цу шедолчо цІаькха а дерригача дунена гуччахьа дІахьувкх социализмо мара халкъашта уж массе а оагІора дегІаахара тешшаме наькъаш хьаделлаш ца хилар.

Съездо белгалдоаккх, социалистически экономика дегІакхувлача даьхача доккхийча толамашца цхьана цхьадолча хьокхамий хьакъехьа ворхІ шера план кхоачаш ца еш йисалга. Йизза кхоачашъяьяц химчески продукце, машиний, доагора цхьацадола тайпаш арахецара заданещ. Юртбоахама производство тІехьаюс, хІаьта из Іаткъ яйгеи кхачани промышленность дегІаахара темпашта, халкъа вахара боарам лакхбара чакхдаха лийрхІа гІулакхаш дизза кхоачашде йиш а хилийтаяц.

ТІехьарча шерашка кІезиг-дукха лаьгІъеннай производствои къахьегама овсарлеи дегІаахара темпаш. Лохъеннай производственни фондехи капитальни вложенеехи пайда ийбара эффективность. Дуккхача доакъошка ший ханнахьа болх бе йолаялийтаяц керда предприятеш, хІаьта хьалъяьрех дукхаяраш проектни низага дІа а кхаьчаяц. Из бахьан долаш къаман доход дегІаахара темпаш ворхІ шера планагІа белгалъьрел кІезигагІа хиннай.

Уж харцахьара гІулакхаш хилара бахьанаш да халкъа боахама доал дара юкъера кхоачамбоацараш, кулгаллара экономически методий, боахама расчета бе боагІа мах ца бар, материальнии моральнии стимулех бизза пайда ца ийбар, планированена юкъера цхьадола гІалаташ, дуккха а йола экономически проблемаш къестаелга субъективистски тайпара леладар. Халкъа боахам дегІаахара Іаьткъар хьувкъамаш дайна 1963-и 1965-и шераш. Иштта белгалдаккха доагІаш да, дунен халкъашта юкъера хьал кхохкаладарца дувзаденна мехка оборона чІоагІъяра кхы тІа а средстваш дІакъестаяяза ца ялар а.

2. Съездо йизза къоабалъю экономика дегІаахара юкъерча кхоачамбоацарний бахьанаш гуча а даьха, халкъа боахама кулгалдара керда хьисап къоастадаь йола КПСС ЦК мартовски сентябрьскии (1965 ш.) Пленумий решенеш. Доалдара кердача система нонагІа аьттув бола хьалаш хулийт Іалаьмате доккхийча мехка производительни низех толашагІча тайпара пайда ийбара, халкъа вахара хьал чехка дегІакхувлара, социалистически строй толашагІа хилар дизза хьагучадаккхара.

Партийни, советски, боахама организацеш декхарийла ю съездо доакъошта централизованни доал делга союзни республикай бокъонаш шеръярца цхьана тардолийтилга, боахама кулгалдара юкъерча экономически методий роль чІоагІагІа хулийтилга, овлангара деяз планировани тоаелга, предприятей коллективай боахама кортамукъалеи инициативеи шеръелга, шоай балхах хьахулашдаращца материальни хьаштІолаш уж хилар лакхделга Іалашде лерхІаш йолча парте экономически политика принципаш леррагІа чакхъяха. Планированеи экономически стимулированеи керда система чакхйоахилга — гаргтарча шерашка лоархІамегІарчарех декхар да.

Кердача хьалашка дукхагІа теркам тІабахийтанза баргбац производства моральни стимулашта, къахьегама дисциплина чІоагІъяра, къахьегам патриотически декхар хилар а, предприятерча, гІишлошъерча, учрежденерча гІулакхашта ше бехктокхаме хилара уйла йолаш а хІара болхло кхевара, производства экономически стимулироване кердача система цу гІулакха хьаеллача шеррача торонех эгтара чІоагІача тайпара пайда ийбара.

Съездо промышленни министерстваш декхарийла ю Іилманеи техниканеи карагІдаьннараш сихагІа производствана юкъекхухьилга, Іилма-тохкамеи конструкторскии организацещцара производственни предприятей бувзамаш чІоагІделга, производствана специализацеи кооперированеи яр мамогга дегІакхувлилга Іалашде. Партийни, советски организацеша а боахама органаша а хоалам беш бола къовсам лоаттабе беза паччахьалкхен дисциплина чІоагІъяра, кулгаллара бюрократически методий, гІулакх алхха ведомства ший хьашташ мара теркал ца деш леладеш хилар а, местничества овла хоадабара.

3. Коммунизма, материально-технически база хьяраи мехка экономически а оборонни а низ дІахо чІоагІбараи лоаттабеча партеи советски халкъеи къовсама лоархІамера этап я 1966—1970 шерашка СССР халкъа боахам дегІаахара пхе шера план. Съездо пятилетка керттера экономически декхар лоархІ Іилманеи техниканеи карагІдаьннарех, ерригa общественни производство индустриальни хьакъехьа дегІаахарах, цун эффективности къахьегама овсарлеи лакхъяларах мамогга пайда ийбара ларда тІа промышленность дІахо дикка чІоагІа дегІайоалаяр, юрта боахам дегІабара лакха соцам боллаш йола темпаш хулийтилга а цун ларда тІа халкъа вахара материальнии культурнии боарам дІахо лоадам боллаш айбелга а Іалашлар.

Кердача пхе шера чухь ерригача йолаш йолча торонех дикагІа пайда эцанза баргбац мехка экономика дегІакхувлара темпащ нонагІа лакхъелга Іалашдара. Советски халкъа турпалерча къахьегамца хьадаьча производительни низаша, еза индустри дІахо дегІайоалаярца цхьана, йиш хулийт къахьегамхой материальнии культурнии эшаращца юкъарчал доацщаш Іалашбу общественни производства доакъош а сихагІа дегІакхувла.

Кердача пятилетке Іалашданза даргдоацаш лоархІ съездо:

— общественни производство, къаман доход, городашкеи юрташкеи бахача наьха реальни доходаш хьалха дІадахача пхе шерарчул лакхагІа дегІаухилга;

— производства средстваш хьаяри потреблене хІамаш хьаяри дегІаахара темпаш вІаший гарга йоалаелга;

— электроэнергетика, металлурги, машинаш хьаелга, хими дегІаахар хьалха а лоаттадеш промышленность сихха дІахо дегІакхувлилга;

— юртбоахама продукташ йоахилга дикка алсамдоаккхилга;

— Іилма-технически прогресс сихъелгеи общественни производства эффективность лакхъелгеи;

— транспорти бувзами технически хьакъехьа дІахо юхакийчбелга;

— халкъа боахамга ухийта капитальни вложенеш хьалха дІадахача пхе шерапа нийсйича дукха совгІа-эшашагІа йоацаш 1,5-зза алсамйоахилга, цу даькъе юрта боахамга ухийта паччахьалкхен капитальни вложенеш — шозза алсамйоахилга; капиталовложеней эффективность лакхъелгеи экономика дегІакхувлара къестаеча материальни а финансови а средстваех нийса пайда ийбара чотах халкъа боахамера керттера пропорцеш лоадам боллаш дикагІа хулийташ тоаелгеи;

— гІишлошъяр дикка дегІадоаладелга, гІишлой индустре мощностащ дукхагІа дегІакхувлилга, хьалъю объекташ болх бе йолаялийтара ханаш кІезигьелга, гІишлошъяреи монтажнии балхий дикал лакхъелга, гІишлошъярга додар лохделга;

— производительни низаш дІа-са нийслар дикагІа тоаделга, союзни республикайи экономически районийи боахамаш комплексни дегІакхувлилгеи царна специализаци елгеи; мехка малхбоалехьарча районий экономика сихъяь дегІакхувлилга;

— вошал долча социалистически мехкашцареи дегІайоагІаш латтача паччахьалкхенашцареи экономически бувзамаш дІахо а чІоагІделга; капиталистически мехкашцара шинна а оагІонна йола торговли дегІакхувлилга.

4. Съездо эгтара доккхагІча маІане лоархІ КПСС ЦК мартовски (1965 ш.) Пленумо чакхдаха къоастадаьча экономически гІулакхий система ларда тІа юрта боахам дегІакхувлилга. Юртбоахама продукташ йоахилга алсамдаккхара керттера никъ — из производства механизаце, электрификаце, химизаце чІоагІача ларда тІа юрта боахама леррагІа интенсификаци яр а, хІаьта иштта аьттув боаца Іалама хьалаш долча зонашка шерра мелиораци дегІайоалаелга а да.

Юрта боахамера лоархІамегІара декхар долаш дус, хьалха а санна, ялат доахилга алсамдаккхар. Берригa юрта боахам, къаьстта а ялат доаккхилга дегІакхувлара темпаш сихъяра хоалам беш дола хьал да лаьттан хІара гектара тІара боала хьувкъам мамогга лакхбелга. Цулухьа хІамаш дІаювча лаьтташ тоадара, лаьтта леладара культура лакхъяра паччахьалкхен юкъарча масштабе а санна, хІара колхозои совхозои а доккхий гІулакхаш чакхдаха деза.

Кхашкара ювла продукташ йоахилга алсамдаккхареи Іалама доакъарий уголей продуктивность лакхъяреи ларда тІа Іалашданза даргдац общественни хьайбаш леладар дикка айделга.

Белгалъяь юртбоахама производство дегІайоалаяра планаш кхоачашъяра общественни боахам вІаштІехьбахара колхозни санна, иштта совхозни а формаш дІахо чІоагІъеи дегІакхувлеи езаш лерхІ съездо. Юртара хьокхаме социалистически боахамаш уж хиларах тарра совхозий лоархІам лакхагІа айбе беза. КПСС ЦК тІадуллалда районашка, областашка, краяшка, республикашка, центре колхозно - кооперативни органаш вІашагІйохкара дешага хьожилга.

5. Съездо лерхІ хьатІадоадоагІача пхе шера чухь болхлойи гІулакхерча наьхеи алапеши общественни боахамгара йола колхозхой доходаши лакхъяра, ерригача колхозашка колхозхой къахьегамах гарантированни мах телилга оттадара, общественни фондашкара тела ахчаш а льготаш а алсамъяхара, болхлой, гІулакхера нах, колхозхой пенсешца Іалашбелга дІахо тоадара, городе а санна, иштта юрташка а бахаш бола нах коммунально - бытовойи культурнии хьакъехьа Іалашбелга дикка тоадара чотах халкъа материальни хьал-торо дІахо айелга Іалашданза даргдоацаш.

Халкъа потреблене товараш хьаделга дегІа ме уха а товарнии финансовии ресурсаш Іа ме Іов а чакхдаханза даргдац халкъа потреблене цхьаццадолча кхачан а промышленни а товарий маьхаш лохделга, эгтара хьалха берий ассортимента товарий дараш а деш.

Съездо эгтара лоархІамегІарча декхарех цаІ лаьрхІа оттаду — городе а юрта а наха чуІе цІеноши культурно - бытовой гІишлоши хьалъелга дІахо шердар.

Къахьегамхошта балхеи салаІареи дикагІа дола хьалаш хилийтара, предприятеш кердача режимах болх барга ювла кийч ме лу юкъекхухьалда болхлоштеи гІулакхерча нахаи ши ди мукъа а долаш дола балха кІира увттаделга, кІиранна дола балха сахьаташ шоаш хІанз долча боарме а хургдолаш.

6. Партийни а боахама а организацей, промышленноста, транспорта, юрта боахама, гІишлоний берригача болхлой лоархІамегІа дола декхар да халкъа боахама деррига доакъош технически юхакийчдара, производства хьалха латтарийи новаторийи опытах шерра пайда ийбара, йолаш йолча резервaех биззагІагІа пайда ийбара ларда тІа къахьегама овсарле дегІакхувлара лакха темпаш Іалашъелга. Производство Іилма маяххара вІаштІехьъяккхаро, Іилманеи техниканеи хІанзарча хана карагІдийннараш юкъекхахьаро тІа-тІа нонагІа аьттув бола хьалаш хьаде деза берригача болхлой къахьегам лакха овсарле йолаш хилийтара. Боахама органашеи предприятей партийни организацешеи тІагІертта чакхбаханза баргбац производственни процессашта комплексни механизаци яра, кулгацарча къахьегамо дІалоаца дакъа тІа-тІа леррагІа кІезигдара, болхлой низах дикагІа пайда ийбара, къахьегам Іилма ларда тІа вІаштІехьбоахилга шерра юкъекхахьара никъ.

Съездо лерхІ партийни, советски, боахама, профсоюзни, комсомольски органаша производства эффективность лакхъяра, къаьстта а производственни фондех пайда ийбелга дикагІа тоадара, керда болх бе йолайолийта предприятеши цехаши сихагІа шоай биззача низаца болх бе ялийтара уйла тІаерзае езаш хилар.

Эгтара лоархІамегІарча декхарех цаІ лерхІаш хьалхашка оттаду съездо арахецача продукце дикал овлангара деяз тоаелга, машинаша гІулакх ду ха йІаьхъелга, уж нонагІа тешаме болх беш хилар Іалашделга,хІана аьлча, вай индустри хІанз дІакхаьчай тІа-тІа дегІаухаш долча халкъа боахамои дунен рынкаи дІадехараштa шоай технико - экономически хьокхамий хьакъехьа бизза кхоачам бергбола машинаш, прибораш, аппараташ, кхыйола изделеш арахецилга Іалашдергдолча технически боарамга.

7. Съездо белгалдоаккх вай мохк шеррача фронтагІа коммунизм хьалъеш боаллача хьалашка массе а оагІора керда саг кхевар, халкъа образованеи культуреи дІахо дегІакхувлар тІа-тІа боккхагІча лоархІаме хулаш доагІилга.

Щенхаштта шеръянза яргъяц культура материальни база, культурни балха ерригa формаш толашагІа хулийташ тоанза яргъяц, клубий, культура цІеной, библиотекай балха чулоацам дикагІа хилийтанза баргбац. Стадионий, спортивни базай, кхыча гІирсий сеть дІахо шеръяра де деза гІулакхаш долда, къаьстта а колхозашкеи совхозашкеи. Из ерригача парте цун ерригача организацей, Советий, профсоюзий, комсомола, города а юрта а къахьегамхой ерригача коллективай гІулакх хила деза.

Укх пятилетке керттерча даькъе чакхдаьккха дала дезаш да берригача кагирхоша юкъера дешар дешарга довлар. Юкъарча, къахьегама, политически дешара дикали чулоацами хІанзарча хано дІалехарашка хьежжа хила беза. Школаш берашта коммунистически морала принципаш Іомае езаш, кхувш йоагІа тІехье эстетически а физически а хьакъехьа кхеелга дикагІа тоадеш хила езаш я. Педагогически Іилма боарам лакхбе беза. Школай материальни база чІоагІъянза, уж хІанзарча ханарча оборудованеца кийчъянза, халкъа просвещенена къестаеча средстваех толашагІча тайпареи биззаи пайда ийбанза баргбац.

Къахьегамхой юкъара культуреи уж технически дийша хилари дегІаахар хада йиш йоацаш лакхереи юкъера специальнии школа дІахо дегІаахарца дувзаденна да. ХІанзарча юкъагІара цар эгтара лоархІамегІа дола декхар да специалисташ кийчбара дикал лакхъяр. Советски специалисташ хила беза марксистско - ленински теореца кийчбенна, Іилмагеи техникагеи дуленнача эгтара кердагІдарий боарамe знанеш йолаш, хиланза яргйоаца экономически кийчо йолаш, Іилма-технически прогресса, къахьегам Іилма ларда тІа вІаштІехьбаккхара, производствана доал дара декхараш квалифицированно къестаде ховш.

Советски наьха марксистско - ленински мировоззрени вІаштІехьъяккхара, уж политически а культурни а хьакъехьа дегІакхувлара биззагІа пайда ийбе беза кеца йоазонах, радиох, телевиденех, кинох. Центральни а моттигашкарча а газетийи журналийи болх дІахо а дикагІа тоабелга Іалашдолда, дикагІа тоадолда мехкара издательски гІулакх.

8. Съездо доккхача маІане лоархІ тІа-тІа дукхагІа общества юкъарчал доацщаш бола производительни низ хулаш доагІа советски Іилма дегІакхувлар. Вай Іилмахоша бу болх тІаберзабе беза хІанзарча ханара актуальни Іилма проблемаш дІахо а къестаяра, Іилма - технически прогресс мамогга сихъяра, Іилма тохкамех хьахиннараш чехкагІа халкъа боахаме юкъекхахьара, къахьегама овсарле дегІаахара лакха темпаш Іалашъяра.

Общественни Іилма даькъера советски Іилмахой лоархІамегІа дола декхар да, коммунизм хьалъяра практикаца айхха бувзам а болаш, экономика, философе, социалоге, историе, права проблемаш къестаелга.

9. СССР-е коммунизм хьалъяр, советски социалистически общество массе а оагІора толашагІа хулийташ тоаяр — из да дунен революционни процесса юкъе, дерригача халкъаща империализмана духьал, машар, къамий кортамукъале, демократи, социализм бахьан лоаттабеча къовсама юкъе КПСС, дерригача советски халкъо лоаца керттера дакъа.

СССР-а коммунизм хьалъяра дунен халкъашта юкъера лоархІам ба цо ерригача социалистически система экономически, политически, оборонни низ чІоагІбеш хилар, социализма идеяш дерригача дунен тІа дІайоаржаеш а чІоагІъеш а хилар.

III.

1. Кхотаенна, коммунизм хьалъяраи мехка чурча а арахьарча а политиканеи кулгалдеча Іоаьча йоккхача опытаца ера Советски Союза Коммунистически парти XXIII съездага. Советски Союза Коммунистически парти — советски общества кулгалдареи лостам телеи низ. Марксистско - ленински хьехьамца кийчъеннача цо советски халкъ тешшаме дут коммунизм хьалъяра новкъа, толамца кхоачашъю дерригача советски халкъа организатореи политически баьччаи роль. КПСС айхха интернациональни барт болаш я вежарашха йолча марксистско - ленински партешцеи революционно - демократически низашцеи.

XXIII съездо тоам а хулаш белгалду, парте лоІам гойташ, Центральни Комитето партийни вахара ленински нормаши коллективни кулгалдара принципаши чІоагІа лелаяра никъ, парте лоІамга хьежжа, бокъонца дІабихьа хилар. Цу хьакъехьа принципиальни лоархІам болаш хилар (1964 ш.) ЦК октябрьскии ноябрьскии Пленумаш. ЛоархІамера экономически политически проблемаш субъективистски наькъаца къестаярцеи партийни, советски, боахама аппарат бахьан доацаш эргаяхарцеи дувзаденна гІалаташ тоадир парте.

2. Парте организационни болх дІахо а тоабара, коммунисташтеи къахьегамхоштеи юкъе идеологически болх боаржабара, партена чура демократи дегІайоалаяра Центральни Комитето де оттадаь гІулакхаш хьал а лоац, леррагІа кхоачашданза даргдоацаш а лерхІ съездо. ДІахо а йоаржае еза критикеи самокритикеи. Парте чура демократи дегІайоалаярца цхьана мамогга чІоагІъе лерхІ партийни дисциплина, лакхбе лерхІ шоай организацеи ерригача партеи латтача гІулакхех бола коммунистий бехктокхам.

Центральни Комитета балха стиле чІоагІденна дола Іилман ларда тІа гІулакхашка хьожилга коммунизм хьалъяра, Советски паччахьалкхен чуреи арахьареи политика дІаяхьара кулгалдечара коллективности деловитости цун берригача балха ларде дІахо а хила дезаш лерхІ съездо.

3. Съездо белгалдоаккх, КПСС дегІайоагІаш йола авторитет советски нах идейнии организационнии шоай вахар партеца дувза, цун мугІарашка баха гІертаро чІоагІъеш хилар. Цунца цхьана съездо харцахьа лоархІ цхьайолча партийни организацешка индивидуальни хьакъоастабара принципаш телхаеш, КПСС чубоагІарашкара кІезига хьадехаш моттигаш хинна хилар. Съездо ерригa партийни организацеш декхарийла ю парте хьаэцара дукхагІа теркам тІабахийта. КПСС мугІарашка, парте Уставо яххача тайпара, коммунизм хьалъеча хьинаре дакъа лоацаш бола хьалха латтеи сакхетам болеи болхлой, колхозхой, интеллигенташ хьаийбелга Іалашданза даргдац. Из деш парте социальни составе дІахо а дукхагІа хила беза болхлой.

Партийни мугІараш цІена хилара, ленински парте члена цІи лелае йоагІача бессеи тешам ца боабеши лелаяра йоакхо яр парте, ерригача партийни организацей вахара закон да. Парти дІахо а мукъаювргья ший мугІарашка хила хьакъ доацарех, КПСС Программеи Устави телхаерех, ший гІулакхаща коммуниста цІера сий доалерех.

4. Съездо лерхІ, ерригача партийни организацей керттера теркам халкъа боахам дегІабоалабара, керда пхе шера план толамца кхоачашъяра тІаберзабаь хила безаш. Партийни организацеш декхарийла я КПСС ЦК мартовскии сентябрьскии Пленумаша оттадаь социалистически хьисапе боахам лелабара, производствана планированеи экономически стимулированеи яра керда принципаш леррах кхоачашъелга Іалашде. Из деш партийни организацеша болх дІабахьа беза шоаех йоахкача организаторски наха кхетамбалареи балха методашца, советскии боахамеи органаша де дезараш де а кагий дешаш къесталеча царна хьалхаяьнна лела а ца гІерташ.

Съездо тоам а хулаш белгалдоах, йизза бокъо йолча политически органий хьисапе юхаметтаоттаяьча парте юртарча райкомаша КПСС политика юрта дІахьош йолча боевойи сийдолчеи органий моттиг юха а чІоаггІа хьалаьца хилар.

Къаьстта лоархІам болаш да ерригача юххьанцарча партийни организацей боеспособность айяр. Партийни комитеташа царех чІоагІале лерхІа еза, парте чура болх тоабеи къахьегамхошта юкъера массово - политически болх боаржабеи царна гІо де деза.

5. Съездо белгалдоаккх коммунизм хьалъяра масштабаш тІа-тІа йоккхагІа хиларои декхараш чоалханегІа хиларой, кадраш лахара, балха лакхъяра гІулакха кхетаяра кхы а дукхагІа уйла яр дІадех. Кулгалдеча посташ тІа увттабе беза коммунизма идеяшта мутІахьа бола, шоай гІулакх дика довзаш, массаза а нахаца бувзам бола, хьалхашка латта декхараш кхоачашдара уж оарцагІбаха ховш бола нах. МайрагІа балха лакхбе беза къона, хьинар дола болхлой, цар хьинар нийса тарде деза къаьнача кадрай опытаца. Социалистически хьисапе боахам лелабара кердача система тІа довларо кулгалду кадраш декхарийла ю экономически кулгалдара методаш караерзае.

6. Съездо боккха лоархІам бу партеи правительствои решенеш кхоачашъяра тІахьожам лоаттабари уж кхоачашмишта ю хьажари нийса оттадара халкъа тІахьожама органий балха лостам тела, царна балха тІа мамогга гІо де декхарийла я партийни организацеш. Парте политика чакхъяккхарах бола коммунистий бехктокхам лакхбечара КПСС ЦК-арча партийни тІахьожама комитетеи моттигерча партийни органий партийни комиссейи роль айе еза.

Съездо белгалдоаккх Советски паччахьалкхе дІахо чІоагІъяр, социалистически демократи мамогга дегІайоалаяр лоархІаме хилар. Къаьстта лоархІаме хинна дІаотт къахьегамхой депутатий Советий роль айяр, боахами культуреи хьалъечара декхараш кхоачашдечеи кхоачашдарга хьожачеи шоай бокъонех цар бизза пайда эцаргболаш, планови, финансови, лаьттан дешаш къестадеча, моттигерча промышленноста, бахача наха бытовойи социальнии гІулакхаш дара кулгалдеча цар дукхагІа инициатива гойтаргйолаш. Советаш декхарийла я исполнительни органий, депутатийи гІулакхаш тІарча наьхеи халкъа хьалхашкара бехктокхам айбе, сессей балха активизировать де, цар тІа къестаде дукхагІ дешаш увттаде.

Съездо лерхІ, халкъа боахам дегІабоалабара декхараш кхоачашдечара профсоюзий роль айе езаш, паччахьалкхен планаш увттаечеи производствана доал дечеи цар хьинаре дакъа лоацилга Іалашде дезаш. Профсоюзий декхар — социалистически яхь кхы а шерагІа дегІайоалаяр, къахьегамхошта юкъера кхетама болх тоабар, болхлойи гІулакхерча наьхеи къахьегами быти вІаштІехьъяккхара дукхагІа йоакхо яр.

Съездо партийни организацеш декхарийла ю комсомольцаш, берригa советски кагирхой коммунистически уйланца хьалкхебара къаьстта теркам тІабахийта. Комсомоли кагирхойи советски халкъа а Коммунистически парте а революционни, къахьегама, тІема традицей хьокхамца хьалкхебар—лоархІамегІарча декхарех цаІ. Кагий нахи мехкарийи хьалкхебе беза лакхара идей йолаш, парте гІулакха мутІахь болаш, социалистически Даьхе дукхаезаш, из лорае кийча болаш социализма мехкий къахьегамхошца вежарий доттагІал долаш, эксплуатаценеи дукъаи кІал мел латтаращца интернациональни барт болаш. Мехка боахами культуреи хьаеча, политически вахаре комсомолага дукхагІа дакъа лацийта деза. Комсомольски организацешкара партийни ядро чІоагІъе еза, цар балха юкъе дукхагІа ахийта беза комсомольски ха йола коммунисташ, царна из хила еза лоархІамегІара партийни поручени.

8. КПСС лерхІ коммунизм хьалъеча дІахо доаха толамаш дукхагІча даькъе парте къахьегамхошта юкъе беча идейни политически болх боаржабарахи цун боарамахи тийша. Парте идейни влиянех доала беркат хада йиш йоацаш дувзаденна да советски общества кулгалдеш бола низ ше хиларца, цо беча берригача балхаца. Идеологически балха керттера моттиг дІалаца еза къахьегамхой лакха политически кхетам болаши коммунистически хьисапе къахьегаши хургболаш хьалкхебаро. Идеологически балха керттера декхар да болхлой класса, ахархой, интеллигенце низаш халкъа боахам дегІабоалабара пхе шера план кхоачашъяра, вай мехка коммунистически общество хьалъяра хьинаре къовсам лоаттабе оарцагІа дахар.

Вежарашха болча цхьан дезале Советски Союза халкъаш кхоталалар — Коммунистически партенеи Советски Іаьдалаи тІуенна сийлахь-доккха гІулакх. Съездо ерригa партийни организацеш декхарийла ю дІахо а тІера ца йоалаш ленински къаман политика дІаяхьа, берригa советски нах советски патриотизмаи СССР халкъий зукагІа, прогрессивни йола къаман

(ДІахоадар 4-ча агІ тІа).

«СЕРДАЛО»
3-гІа агІ. 12 апрель, 1966 шу.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТА ОТЧЕТНИ ДОКЛАДАХ ЙОЛА СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ XXIII-ча СЪЕЗДА

РЕЗОЛЮЦИ

(Йистедоалар. Доладур 2-чеи 3-чеи оагIош тIа).

традицеш лархIареи уйланца, вежарашха долча социалистически мехкий халкъашца, дерригача дунен тIарча къахьегамхошца доттагIал хилара уйланца хьалкхебе мичча тайпара а националисми шовинизми гучаялийтарца тIагIертта къовсам лоаттабе.

9. Партийни организацей динза даргдоаца декхар лерхI съездо, парте членашта марксистско-ленински образовани лулга, уж, къаьстта къона коммунисташ, идейни чIоагIбелга цIенхаштта тоалар. Кулгалду кадраш идейно-политически дика кийчъенна хила еза. Партийни просвещене еррига система коммунизм хьалъяра хIанзарча ханарча декхараша дIабехача боарам тIа оттае еза. Съездо декхарийла ю парте идеологически органаш йоагIаш йола паччахьалкхен учрежденеши вузашкеи кхыча дешара заведенешкеи марксизм-ленинизм хьехара гIулакх хоадамболлаш тоаде, студенташта хьехара идейно-теоретически боарам айбе, общество дегIаяра хIанзарча проблемашна, Iилманеи техниканеи карагIдаьннарий кердачунца из айхха дувзаденна хилар Iалаш а деш.

Парте берригача идеологически балха лардӀя марксизма-ленинизма идеяшта пропаганда яр. Парте берригача балха боккха лоархIам болаш да коммунизм хьалъяреи дунен-революциони болам дегIабареи опыта ларда тIа марксистско-ленински теори творчески дегIайоалаяр, моллагIча тайпара из гучаювле а буржуазни идеологеца къовсам лоаттабар.

10. Съездо боккха лоархIам бу социалистически реализма литературеи искусствои дегIаахара. Парти хьежаш я вахар кIоаргеи мадарреи хьахьоккхарца, идейни пафоса низаца, лакхача художественни говзалца наьха дегашка ювшаргйола, коммунизм хьалъечун духовни облик хьахилара гIодергдола, советски нах лакхара моральни гIулакхаш доахкаш, коммунистически идеалашта мутIахьа болаш, гражданственноста, советски патриотизмаи социалистически интернационализмаи уйла йолаш хьалкхебергбола керда лоархIамера произведенеш творчески болхлоша язъярга.

Искусства халкъацара бувзам чIоагIбара, шоай творчествах бола советски художникий общества хьалхашкара бехктокхам айбара, партийностеи народностеи ленински принципашта мутIахьа болаш уж хьалкхебара йола творчески союзий роль айяяза яргъяц.

11. Съездо партийни организацеш декхарийла ю массово-политически болх цIенхаштта тоабе. Данза даргдац парте политика кIоаргтеи кхетаергйолаши дIайовзийтар, ирача проблемех юха а ца къехкаш, наха дIадехараши духовни эшараши дег тIара кхоачашде деза, лоархIам бе беза советски наьха айбенначa культурнии образовательнии боарама. Ерригa политически агитаци дIаяхьа еза мехка политически, экономически, культурни вахарахи дунен халкъашта юкъерча хьалехи бахача наха шерреи массаеи беча хоама ларда тIа. Данза даргдац паччахьалкхен чурчеи арахьарчеи политика дешаех, парте, правительства, общественни организацей органий балхах партийни, паччахьалкхен, боахама, общественни деятелаша хан-ханнахьа къахьегамхошта хьалхашка къамаьлаш делга, хIаьта иштта моттигерча Советий, халкъа образоване унахцIено лораяра, торговле, коммунальни боахамеи бытовой гIулакхашдареи органий кулгалхоша къамаьлаш делга.

Леррах къовсам лоаттабанза баргбац аполитичноста, къаьнарча частно-собственнистически гIулакхех юхедисараштеи мещански уйлаштеи духьала, социализма идеалашцарчеи цунна карагIдаьннарашцарчеи нигилистически отношенена духьала.

Съездо партийни организацей теркам тIабохийт дунен арене вIаши духьала латтача шин социально-политически системашта юкъе ира классови къовсам лоаттабеча хьале парте идеологически болх дIахьош хилара. Социализмаи коммунизмаи хьашташа дIадех коммунистий, берригача советски наьха революционни фелал айяр. Советски Союзаи кхыча социалистически мехкаштеи духьалара империализма идеологически диверсеш гучаяхар.

* * *

КПСС XXIII съездо хьагойтар йохаргйоаца цхьоагIо, парте лакхара боевой уйла, большевистски принципиальности деловитости, кхоачамбоацарашца машар боацилга, керда Iалаьмате доккха декхараш толамца кхоачашдара де мел дезар де кийча хилар.

Съездо берригa коммунисташ—болхлой, колхозхой, советски интеллегенци тIахьех, сийлахь-доккха даташ—Сийлахьйоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шуи Владимир Ильич Ленин вань 100 шуи дизар—социалистически яхь, коммунистически къахьегама болам шерра боаржабарца, коммунизм хьалъеча керда толамаш дахарца, дунен социализма низ чIоагIбеча, дунен халкъашта юкъера революциони болам котбоалаш дегIабара гIулакха юкъе вай мехка доагIаш дола дакъа лацарца дезде.

Съезд тешаш я XXIII съездо оттаяь керда планаш толамца кхоачашъергхиларахи коммунизмага бодача новкъа вай мехко Iалаьмате боккха керда гIа боаккхарг хиларахи.

Эшалургйоацача марксизма-ленинизма байракха кIал коммунизм котъяларга гIо!.

КПСС Устава тIа цхъаццадола хувцамаш дарах СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ XXIII-ча СЪЕЗДО БАЬ

СОЦАМ

Советски Союза Коммунистически парте XXIII-ча съездо соцам бу КПСС Устава юкъе е хувцамаш дахьа:

1. КПСС хьайиберий качественни состав дIахо а тоаяр духьеи парте керда членаш хьайибара бола парторганизацей бехктокхам лахбар духьеи оттадолда;

а) 23 шу даланза бола кагирхой духхьала ВЛКСМ-е гIолла мара парте болхац. КПСС болхача ВЛКСМ членаша яхь парте цхьан члена рекомендацена нийса лоархIаш йола комсомола райкома, горкома рекомендаци;

б) парте ваха сага рекомендаци луш барий пхе шерал кIезигагIа йоацаш партийни стаж хила еза;

в) парте саг хьаэцарах йола юххьанцарча партийни организаце решени тIанийца лоархI, нагахьа санна собране тIахиннача парте члений кхаь даькъах ши дакъа цунна тIехьа хинналале.

2. ДIахо а партийни дисциплина чIоагIъяреи уставни декхараш кхоачашдара даькъера коммунистий бехктокхам лакхбареи хьакъерча декхарашка хьежа:

а) Устава вводни даькъа тIатохалда КПСС Программа, устав телхаеш болча а коммуниста йоккха цIи ше леладеча гIулакхашца нийрча йоахача а нахах парти мукъайоалаьнна йола положени;

б) коммунист партера дIаваккхарах йола юххьанцарча партийни организаце решени низ болаш лоархIийла из парте райкомо е горкомо чIоагIъяьчул тIехьагIа;

в) партийни бехкбара гIулакх лаьрхIа парте член кандидаталла воаккхилга дIадоаккхалда.

3. Дукхача партийни органийи коммунистийи предложеней терко а еш, хIаьта иштта парте хоржамаш хулача хана моттигерча хаьдда долча хьалашца иштта болхлоех доахкача политически балхеи гIулакхашка хьежа, хадданза партийни комитетий состав керда йоаккхаш хилареи цу дешай хьакъехьа оттаяь регламентаци практике нийса хинна ца хилареи лоархIам а беш, КПСС Уставе дIахо а йитача бакъахьа йоацаш лоархIийла партийни органаши партийни организацей секретарийи состав керда яккхареи хувцареи нормаш къестаеш йола положенеш. Цунца дувзаденна Устава тIара дIайоаккхийла 25 параграф. 24 йолча параграфа тIатохалда ерригa партийни органаш — КПСС юххьанцарча партийни организацешкара Центральни Комитетага кхаччалца — хоржача хана цар состав хадданза керда яккхареи хьалхле лелаяр карара кара телареи принцип лораярах йолча указанеца.

4. Юххьанцарча парторганизацех йолча Устава раздела тIатохалда 1000-нел совгIа коммунист волча юххьанцарча парторганизацей парткомашта союзни республика Компарте ЦК-а пурамах КПСС-е дIаэцара, парте членийи кандидатийи учет лелаяра, коммунистий персональни гIулакхага хьажара дешай хьакъехьа парте райкома йола бокъонаш хулга къоастадеш йола керда параграф. Цу организацешта чухь хиланза яргйоацаш моттиг эттача цехашка парткомаш хьае, хIаьта производственни участкай партийни организацешта юххьанцарча организаце бокъонаш яла йиш я. Парте райкома бокъонаш шоашта енна йола парткомаш шин шера цкъа хорж.

5. Устава 57 йолча параграфа тIатохийла 50 коммунист хилча совхозашка парткомаш хьае йиш хиларах йола указани.

6. Юххьанцарча организацешка цар балха хьалашка, структурага, численни составага хьежжа собранеш яра ханаш кхы а дикагIа дифференцированно КПСС Уставо къоастарах партийни организацей йолча предложеней терко а еш, 300-нега кхоачаш коммунист юкъе волчеи цеховой организацеш йолчеи юххьанцарча партийни организацешка юкъара партийни собрани йойла шин бетта цхьаннел кIезигагIа йоацаш.

7. Устава тIа къоастадолда ерригача союзни республикай компартей съездаш диъ шера цхьаннел кIезигагIа йоацаш ергйоацаш.

8. Устава тIа оттадолда парте съездашта юкъерча хана йинза яргйоацаш моттиг хилча парте политика къоастае дезаш дола дешаш дувцара Центральни Комитета Ерригсоюзни партийни конференци гулъе йиш хургйолаш, хIаьта союзни республикай компартей ЦК — республикански партийни конференцеш.

Ерригсоюзни партийни конференци яра порядок къоастаю КПСС ЦК-ас, хIаьта республикански партийни конференцеш — союзни республикай ЦК-ша.

9. Устава тIа оттадолда Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето хоржаргйолаш: ЦК Пленумаш хулача юкъерча парте беча балха хьалхле лелаяра — Политбюро, текущи балха, керттерча даькъе кадраш харжареи решенеш кхоачашъярга хьожилга вIаштIехьдаккхареи — секретариат. Центральни Комитето хорж КПСС ЦК Генеральни секретарь.

Центральни Комитето КПСС ЦК РСФСР бюро ю яха Устава 39 параграф дIаяккха.

10. Устава 59-ча параграфа тIара дIадаккха совнархозех дувцар.

КПСС XXIII-гIа СЪЕЗД

8-ча АПРЕЛЕ ХИННА ЗАКЛЮЧИТЕЛЬНИ ЗАСЕДАНИ

Итт дийнахьа болх бир съездий Кремлевски Двореце Советски Союза Коммунистически парте XXIII-ча съездо. Цо белгалдаьхар мехка чурча политикаи боахама балхеи керттера лостамаш, къоастабир вай партеи паччахьалкхени арахьарча политика никъ, дIахьекхар парте мутIараш чIоагIа хилар, ленински новкъа, коммунизма коталонга из юха ца йоалаш гIоргхилар.

Чуйнна болх барца, принципиальность йолаш хиларца, вай ханара лоархIаме дешаш уйла еш а творчески а къоастадеш хиларца белгала яр съезда заседанеш. Съездий Двореца пенаш дIаюха даьржача санна дар. Еррига парти, дерригa халкъ, цо шийна чу хощадича санна дар. Цунах дика дувц хадданза ихача дуккхача письмоша, моаршалаша, къахьегама рапорташа. 90 эзар совгIа даьхкар уж Кремле.

Дуккхача мехкий коммунисташ цу деношка кхайкар Ленина сийлахь-йоккхача партена дика ловцаш доахаш, тIехьа тIайоагIача хана а дунен халкъашта юкъерча болхлойи коммунистическии болама цхьоагIо чIоагIъеш, КПСС-а гIулакхаш леладеш хургба шоаш йоахар цар.

8 апреле ший болх чакхбаьккхар съездо. ТIеххьарча заседане председателал деш **Л. И. Брежнев** вар. Ерригача зало тIоараш а детташ цо баркал аьлар съездага моаршалаш, письмош, къахьегама рапорташ дахкийтача партийни, комсомольски, профсоюзни организацешта, къахьегамхой коллективашта, Советски Эскареи Флотеи бIухошта, вай сийлахь-йоккхача Даьхенна долча беркaта къахьегача цар керда толамаш дахар ловш ловца баькхар.

Делегатий цIерагIа нов. Брежнева баркал аьлар доазол дехьарча делегацешта съезда балха юкъе цар доккха дакъа лацарах. Съезде вай беза хьаьший баькха хиларо йиш хилийтар цIаькха а революционни пролетарски барт-цхьоагIон низ хобалийта.

ТIаэц КПСС ЦК отчетни докладах йола Резолюции «1966—1970 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара пхе шера планах йола КПСС XXIII-ча съезда Директиваши», хIаьта иштта КПСС Уставана юкъе цхьалола хувцамаш дарах бола соцам а бу. Дог гIоздаьнна раьза хул делегаташ партийни программни документашта.

ЧIоаггIа тIоараш а детташ съездо тIаэц **М. А. Суслова** Iойийша США-с Вьетнаме лоаттаеча агрессе хьакъера Заявлени.

Советски коммунистий, дерригача советски халкъа лоIами дагадари дIа а кхайкадеш КПСС XXIII-ча съездо гоамалцеи эгIазалцеи харцйир США-с вьетнамски халкъа духьал лоаттаю варварски агресси.

Заявлене тIа белгалдоаккх, Советски Союза, кхыча социалистически доттагIийи вежарийи оагIонгахьара Вьетнам тIа-тIа дукхагIа хьаллоацаш агрессорашта гургхилар. Ший дерригача лаьтта да а хинна дIаоттаргда вьетнамски халкъ, цхьаннена а могаргдац Вьетнама Демократически Республика лакха айяь социализма факел йоае.

ЧIоаггIа тIоараш а детташ хьакхайкаю 8 апреле хиннача КПСС ЦК Пленуме хержача КПСС Центральни Комитета Политбюрони ЦК Секретариатеи состав.

ЧIоаггIа терко тIайохийташ ладийгIар тIоараш деттарца юкъагIа а доахаш Л. И. Брежнева даьча къамаьлага.

Ден порядок чакхъяьннай. Советски Союза Коммунистически парте XXIII-гIа съезд дIакъайла хилар хьакхайкаду.

Iалаьмате йоккхача зала тхов кIал низ болаш ек партийни гимн «Интернационал». Делегаташца цхьана дог гIоздаьнна оал из ерригача континенташкара баьхкача доазол дехьарча вай доттагIаша а.

ТIа-тIа лакхлуча низаца массехк минута оваци хул. ЧIоаггIа яхаш хьахов «ура», Советски Союза Коммунистически парте сийна, дунен тIа мел болча коммунистий цхьоагIон сийна хетта моаршалаш.

(ТАСС).

США-с Вьетнаме лоаттаеча агрессе хьакъехьара КПСС XXIII-ча съезда

ЗАЯВЛЕНИ

Советски коммунистий, дерригача советски халкъа лоIами дагадари дIа а кхайкадеш, Советски Союза Коммунистически парте XXIII-ча съездо гоамалцеи эгIазлонцеи харцъю Америка ВIашагIкхийттача Штаташа вежарашха долча вьетнамски халкъа духьал лоаттаю варварски агресси.

Вьетнаме цIий Iодохийташ бола тIом а болабаь, американски империалисташ гIерт къулбехьенвьетнамски халкъои Къулбехьен-Малхбузен Азе кхыча халкъашеи лоаттабу къамаш мукъадахара къовсам тоIабе, гуччахьа тIаккхувд социалистически паччахьалкхен — Вьетнама Демократически Республика суверенитета. Дунен халкъашта юкъерча бокъон элементарни нормаш телха а еш, американски военщино юкъекхувд эгтара а къизагIа йола, адамий йоаца средстваш. Американски самолеташа налеташ ю къилбаседавьетнамски городаштеи юрташтеи, промышленни предприятеш, нах чубаха цIенош, школаш, больницаш йоха а еш, маьрша баха нах боа а беш.

Къулбехьенвьетнамски патриоташта духьал лоаттабеча зуламерча тIема юкъе дакъа лоацаш миллиона диъ лагIча даькъа гаргга дола американски эскар да. ТIема блокашта тIагIолла бола союзникаш шоай агрессена юкъе а увзаш, США империалисташа хьабу кхыча мехкий кхерамзленнеи суверенитетаи юкъарчал доаццаш бола цIенхашттара кхерам. гIожагIча тайпара юкъелелх Лаоса гIулакхашта, Камбоджана тIема-политически Iоткъам бе гIерт, дунен халкъашта юкъера кхохкам ирбу.

США-на дезаш деш дола гIозараш къайлабахьа гIерт шоаш леладеча гIулакхий бокъонца бола чулоацам «кортамукъал» лораярах, «Коммунистически экспансена» духьал леладеча гIулакхех, и. кх. шоаш дувцача даьссача хабарашца. Цхьабакъда, цу харцдолчох цхьаккхе а тешаргвац. Вьетнаме шоаш лоаттаю агресси бахьан долаш цIаккха тIера даргдоаца эхь хьоарчадаьд шоаех США-с, Американски империализма вьетнамски авантюра эгIазалца харцъю дунен дерригача прогрессивни, демократически низаша. Дунен халкъашта юкъерча общественноста нах тIа-тIа дукхагIа хьинаре юкъеух вьетнамски халкъа нийсхои гIулакх хьаллацара компанена. Вьетнаме беча агрессивни тIема духьалара оаз тIа-тIа лакхлу Америка ВIашагIкхийттача Штаташка а. Агрессораш морально - политически къоастабар тIа-тIа дикагIа гуш да.

Советски коммунисташеи вай дерригача халкъои доккхал ду Вьетнама патриотий къонахчалахи деналахи. Уж теш, интервенташа леладеча цхьаннa а зуламаша кортамукъала, шоай лоIаме, цхьоагIо йолаш хилара тIехьа шоай кхел шоаш къоастаеш йолча бокъона тIехьа сий долеи нийсхони къовсам лоаттабеча вьетнамски халкъа лоIам бохаберг ца хиларах. Цо лоаттабеш бола турпала нийсхои къовсам исторена юкъегIоргба дохалургдоацача къонахчала, денала, кортамукъаленга болча лоIама дика хьокхам а болаш.

Советски Союзо, кхыча социалистически мехкашка, дунен болхлойи коммунистическии болам хадданза доккха, массе оагIорахьара новкъостал лоатта а даьд, лоатта а дергда вьетнамски халкъа, хьал а лаьцад, хьал а лоацаргда. Ерригача парте, берригача советски наьха цIерах Советски Союза Коммунистически парте XXIII-ча съездо дIадех Вьетнама духьалара США агресси дIайоаккхилгеи цу мехкара интервентий дерригa эскараш арадоахилгеи. Къулбехьен-Малхбален Азе кхыча мехкашка а американски военщина дIайоаржае гIерташ йола из агресси дIахо яхьар Iалаьмате чIоагIа кхераме тIехьале йолаш да берригъюкъарча машара.

Съездо хьалда дIакхайкаду: Вьетнама духьал лоаттабеча эхь дайнача тIема «эскалаци» чакхйоаккхаш, агрессорашта духьал даргда Советски Союза, кхыча социалистически доттагIийи вежарийи оагIонгахьара Вьетнам тIа-тIа дукхагIа хьаллоацаш хилар. Ший дерригача лаьттан да а хинна дIаоттаргда вьетнамски халкъ. Цхьаннена а цIаккха могаргдац Вьетнама Демократически Республико лакха хьалъяь социализма факел йоае.

Духхьала Вьетнама Демократически Республика правительстваи Къулбехьен Вьетнам мукъаяккхара Къаман фронтеи нийсхонца дIадехараш бакъдаь хьалъэцара ларда тIа мара къоасталургдоацаш лерхI вьетнамски дош Советски Союза Коммунистически парте XXIII-ча съездо.

— ВIашагIкхийттача Штаташа Iалаьмате-чехка совцае еза Вьетнама Демократически Республикана еш йола бомбардировкаши ДРВ-на духьала ду кхыдола агрессивни гIулакхаши.

— США-и цар союзникийи тIема низаш Къулбехьен Вьетнамера арадаха деза.

— Къулбехьен Вьетнаме бахача наьха ше цаI мара воаца законах воагIа викал лархIа веза Къулбехьен Вьетнам мукъаяккхара Къаман фронтах.

— МоллагIа тайпа дале а Вьетнама чурча гIулакхашта юкъелелхилга дита а духьале йоццаш 1954 шерара Женевски соглашенеш чакхъяха а декхарийла я США правительство.

Советски Союза Коммунистически парте XXIII-ча съездо торжественно дIакхайкаду ше турпала вьетнамски-халкъаца, Вьетнама къахьегамхой Партеца, Къулбехьара Вьетнама мукъаяккхара Къаман фронтаца вежарий барт - цхьоагIо йолаш хилар, ерригача коммунистически болхлойи партешка кхайк Вьетнамерча американски агрессена духьал лоаттабеча къовсаме, тIом беш долча вьетнамски халкъа эффективни новкъостал деча а из хьаллоацача а леладеча гIулакхашта тIехь кхы а чIоагIагIа цхьоагIо хилийтара тIахьехаш.

Советски наха иштта дIакхайкаду шоаш Лаосеи Камбоджаи халкъашца а барт - цхьоагIо йолаш хилар, 1954-чеи 1962-чеи шерий Женевски соглашенеш Америка ВIашагIкхийттача Штаташа цIенхаштта лелаяр хьадех.

ХIанз, цIаккха а ца хиннача тайпара, лоархIам болаш да социалистически мехкаша, ерригача коммунистически партеша интернациональни бехктокхама уйла йиза гучаяккхар, цаIаш долча гIулакхашта тIехь вIашагIкхетар, империалистически агресси соцаяра дерригa прогрессивни, демократически, машар беза низаш шоашта гонахьа кхоталар.

Дерригача дунен тIарча коммунисташа, прогрессаи демократенеи тIехьа мел бараша, машар, нийсхо, халкъаш кортамукъа а шоай лоIаме а хилар деза мел долча берригача доггцIена долча наха лакхйойла протеста шоай оаз, кхы а хьинар долашагIа духьалбалба США империалисташа Вьетнамо леладеча агрессивни гIулакхашта! Дунен массе а миIинге шерагIа баржалба американски агрессена духьалара, вьетнамски халкъо ший лоIаме хилара, кортамукъала, ший Даьхе кIалхара яккхара тIехьа лоаттабу къовсам хьаллоаца болам!

Машареи прогрессаи низашта, цхьа фронт яь вIашагIа а кхийтта, могаргда Вьетнамера американски агресси соцае, цар из соца а ергъя.

ДIадаха Вьетнама тIера кулгаш!

Вьетнамски халкъа нийсхон гIулакх котдаргда!

«СЕРДАЛО»
4-гIа оагI. 12 апрель, 1966 шу.

ТАХАН — КОСМОНАВТИКА ДИ

КОСМИЧЕСКИ ЛЕТОПИСА ПХИ ОАГIУВ

П. АСТАШЕНКОВ,
«Авиация и космонавтика» яхача журнала керттера редактор

Юрий Гагарин сигалвахачул тIехьагIа дIадаха пхи шу — уж я космически летописа дошо пхи оагIув. Кхы а ухаргба сигала, кхы а карагIдувргда хIамаш. Цхьабакъда, адамашта цIаккха а бицлургбац седкъашка ухача наькъий пионераши эггара хьалха уж хьадийлараши. Царех массаза а яхаргда: «Эггара хьалха уж хиннаб!». Советски наха де а доагIаш доккхал ду космос караерзаеча хьалхара моттиг шоай Даьхенга хиларах.

«СЕДКЪИЙ НАЬКЪАШТА» ЛАРД ЕЛЛАРАШ

Цхьа бахьан доацаш дац, Лаьттан тIаувзача низах массанел а хьалхагIа дIакъаьстараш советски аппараташ хилар.

Революци а хилалехьа хьахиннад вай мехка седкъашка никъ барах дола Iилма. Реактивни двигателаш хьае гIерташ чIоагIа беркате къахьийгад эрсий авиаце дас Н. Е. Жуковске, профессора И. В. Мещерске, космонавтикана лард еллача К. Э. Циолковске.

Сийлахь-боккхача Октябро шерра никъ хьабийлаб Дай-мехка Iилмана. Сихха дегIайоагIаш латт реактивни движене теори, хьахулаш латт космонавтика. 1924 шера дунен тIа эггара хьалха СССР-е вIашагIйолл планеташта юкъе наькъаш дара общество. Цун почетни председателалла хержар К. Э. Циолковский. Общества практически гIулакхашта кулгалде эттар Ф. А. Цандер, М. Г. Лейтейзен, В. П. Каперский, космонавтика кхыбола энтузиасташ.

Ракетни техника инициаторашца цунна хетадаьд шоай дерригa низаши хьаькъали, цу даькъе тIехбаьнна боккхий Iилмахойи конструкторащи а хинна дIаэттар уж. Планеташта юкъе наькъаш дара идеяна ше дIавалар къаьгта хьахьокхаш да — дукха ха йоаццаш веннача академика, шоза Социалистически Къахьегама Турпала, Сергей Павлович Королева вахар. 30-ча шерашка цо дакъа а лоацаш Москве вIашагIъеллар реактивни болам Iомабу группа (ГИРД), хьа а йир, тахка а тийхкар коача доагор доагодеш йола СССР-е эггара хьалхара экспериментальни ракеташ. Кхоачаш ткъаь итт шу а даланаар цо кулгал а деш оттаьнча ракетно-космически системаша Лаьттан искусственни спутникаш орбита тIа йоахача хана. Цун кулгалца хьадаьд саг эггара хьалха космически арене ваьнна кемаш.

ГIАНА ТIЕХЬА ГIА БОАККХАШ

1957 шера 4 октябрь. «Спутник» яха эрсий дош кердача заман символ а хинна дIаэттад. Из кхетадеш да моллагIчо а моллагIча меттала лувш из вале а. ХIанзчул кхо шу совгIа ха хьалхагIа эггара хьалха саг космосе вахале, из сигала гIорг ма вий аьнна хеташ нагахьа саг вацар. Цхьабакъда, Iилмахоштеи конструкторашчеи из гIоргволга ховра, из сигал вахийта кийчвеш ба уж. Из гIулакх чакхдаккхар духьа сигалъяхийтай космически аппараташ. Царех цхьабараша «Iомаду» атмосфера тIера тIоанаш мел кхаьта да а сенах латташ да а, хIаьта иштта лелхача сердалоний кастал а. Вокхар белгалду гIетта йодача хана космолета тIа нийслуш дола хьалаш. КхоалагIчар тохк дийна организм зе хургдоацаш. яха-йоагIилгеи кема-спутник Лаьттан тIа юхакхоачилгеи.

Вай спутникашта юкъе эггара хьалха араьннача 83,6 килограмм озар. СССР кхыча космически аппараташта юкъе «яйга» хет из, укх тIеххьарча хана сигалъяхийтача американскичарца нийсйича Iалаьмате йоккха из хиннаяле а. ШозлагIа Лайка яха жIали тIа а долаш сигалъяхийта спутник ах тони совгIа дозал долаш яр. ХIаьта кхоалагIчун дозал — 1,327 килограмм; цо хьахьокхар космонавт тIа а волаш дола кема урагIдахийта белггала торо хилар. Цхьа моттиг йолча, дIахо американски космонавташ чу а ховшабаь сигалъяхийта «Меркурий» яха капсулаш дукха бе-башха дацар 1958 шера хьаьча вай спутникал.

1959 шу—дунен тIа эггара хьалха «Луна» яха советски автоматически станци сигалъаха йолаенна ха. Маьлха гонахьара искусственни спутник а хинна дIаэттар эггара хьалхара яр. ШоллагIчо СССР паччахьалкхен герб Бетта тIа йихьар. КхоалагIчо Бетта тIехьашкахьарча оагIон сурт даьккхар.

1960 шера денз Ю. Гагарин исторически наькъа волаваллалца йолча хана вайцига хан-ханнахьа тохкама сигалъахийтад кемаш - спутникаш. 4,5 тонн деза дола эггара хьалхардар космосе дахар 15 мае; шоллагIа, кхы а дезагIдар, — цу шера 19 августа. Цунца маьрша даха даьхкар Стрелкеи Белкеи. 1961 шера шоай сийле яьккхар кхы а шин жIале — Чернушкаи Звездочкаи, — диьлагIчеи пхелагIчеи космически кемай «пассажираша». Иштта гIанна тIехьа гIа боаккхаш гучадаьлар атмосферал лакхагIчахьа сага хила деза хьалаш. Тохкама сигалъухийтилга комплексе, шоай хан-ханнахьа даьд, хIаьта маьхерча даннешца Iилма дIаьхий а даьд. Прогресс хилар ракетни техника дегIайоалаеча хинна ца Iеш, эггара нийсагIа дола земаши бустамаши дахара толашагIа йола лаьттан тIара служба хьаеча, космически медицина лардаш кийчъеча. Пхиъ космически кема сигалдахийта тохкам баьчул тIехьагIа вIаштIехьдаьлар планеташта юкъерча арене саг вахийта.

ЭСТАФЕТА ХЬАЙИЦАЙ

Мел дика вIаштIехьдаьккха хиннадале а, саг эггара хьалха космосе вахар дукххача хьале «мича кхоссалу а ца ховш кхоссавалар» санна хеташ дар. Из дар вай ракетно-космически системаш, тренировка методаш, космонавта ерригa морально-технически даннеш тохкилга. Вселенне саг кхоаччача хана цхьаккха а, дагадоацаш хIама а хинна, из шеквала везаш, по бIукъожабе безаш, шийна сина задани дIачакхъяллалца кхоачашъюлургхиларах тешам бов безаш гIулакх дацар. Уж гIулакхаш дизза кхоачашдир СССР гражданина, коммуниста Гагарин Юре. 1961 шера 12 апреле легендарни «Востокаца» космически орбита тIа ваьлар из, дIаяхача хана хьалхара хьалха къайленаш гучаьхарий дукхагIчар сийлахьа гIулакхаш тIехьа а дуташ.

Цу тайппара, кхы цхьаькха а тIехдоаккха карагIдаьнна хIама дIаяздир советски Iилман техникан толамашца.

Мах баь варгвоацаш Iалаьмате йоккха материал кхаьчар Iилмага.

Гагарин Юрена цхьанна а сага довле бIаргадайнад бургаца хьисапе герга Лаьтта. «Иштта хеталу из горизонтага хьежача. Ала дезаш да, — йоахар цо дIахо, — горизонта сурт шийна тайпара а геттара хоза а хилар. БIаргаго йиш я Iалаьмате тамашийна гучалелха цкъа сийрда Лаьттан тIехен тIаккха геттара Iаьржа сигален». Иштта къоастам хилар эггара хьалха: космос Iаьржа я. Цул тIехьагIа керда хIама гучадаьлар — сона: Лаьттанна гоннахьара сийна ореол. Цхьаькха а: «Космосе массехк иттазза сийрдагIа хьеж Малх Лаьттачул... Гонахьарча сигален сурт дуккха эргашагIа да...».

ТIаккха, эггара хьалха дозал доацача нийсвелча гучадаьннар! «Долла хIама аттагIа хилар деш. Когаш, кулгаш цхьаккха дозал доацаш дар, предметаш кабина чу гIолла наькъах лелар. Цул хьалхагIа санна, се а вагIацар со кресла чу, ийна тIара хьал а къаьста айвенна уллар». ТIаккха, юххера а, баьча наькъа лоархIамегIа йола итог: «Сона гучадаьнначох, дозал ца хилар беча балха цхьанна а тайпара Iадкъаш дац».

Из вывод цIаькха Iилмахоша а араьккхар Гагарин Юрий юха «цIа» ма кхаьччинге а: «Мах баь варгвоацаш чIоагIа лоархIамера даннеш кхаьчай космосе волча хана сагага хулча хьалах, бакъхиннад космосе сага творчески низаши тайп-тайпара къахьегама гIулакхаши ца хувцадала мег аьнна хийттар».

Эстафета гIажилг Ю. Гагарина новкъосташка - космонавташка дIакховдайича санна хийтар цо корреспонденташка укх тайпара дешаш аьнача хана: «Орбита тIа волаш аз яьккхача хано сога йиш хулийт космически ара волаш дуккха а дукхагIа ха йоаккхалургья аьнна субъективни вывод е». Космически эстафета хьайицар Титов Германа. Биъ бутт баьнначул тIехьагIа «Восток-2» яхача кемаца вурийттазза гобаьккхар по Лаьттанна гоннахьа. Титов Германа бIарчча деноши-бийсаши яьхар космосе. Дозал доацача дукха ха йоаккхача хьалашка хьинар эша ца луш болх бе йиш хилар хьахьекхар.

ЭГГАРА ХЬАЛХАРА ГРУППОВОЙИ ЦХЬАНЕИ

Николаев Андриянеи Попович Павелеи дунен тIа эггара хьалха баьча групповой наькъо цIаькха а хьахьекхар: космосе ваха а болх бе а йиш я! Цхьабакъда, вайна махарра, цу наькъа лоархIам хьалхагIа даьха земаш бакъделга мара бац аьнна хетаделча нийса хургдацар. Групповой наькъо дукха керда хIамаш дера космонавтикана. Американцел дуккха а хьалхагIа космосе шоай кемаш гаргадигар А. Николаевеи П. Поповичеи. Дунен тIа эггара хьалха вIаштIехьдаьлар шинна а оагIорахьара космонавташа шоайла бувзам лоаттабелга. Массехк эзар километр шоаш вIаши гаьна болча хана радиова къамаьл дора космонавташа Николаевеи Поповичеи.

П. Поповичи А. Николаеви Лаьттанна гонахьа гобоахаш лийннача деношка хьахилар космовидени. Вай мехкарча телезрителашта меттел, Европерча дукххача паччахьалкхенашкарчарна а эггара хьалха 1962 шера 11 августа сийнача экранаш тIа бIаргаяйра советски космоса турпалаш хиннача орбита тIара яь передачаш.

Цхьана никъ бир Быковский Валереи Терешкова Валентинаси. Лаьттанна гонахьа 48 совгIа гобаьккхар денал долча кхалсаго-космонавта лехкаш хиннача «Восток-6» яхача кемо. Из никъ беча хана даь медико-биологически тохкамаш хIанз а шоай тайпара кхы цхьаькхаш доацаш дус. Цул совгIа, Iилман ганзаш йIаьхий хилар атмосферал арахьа даьхача Маьлхеи Лаьттани кердача земащца. Масала, кемаш тIара В. Терешковаси В. Быковскеи даьхача фотографеша Iилмахошта новкъостал дир стратосфера лаьттал кIоаргагIа тахка.

Групповой наькъаш — Вселенне кIоаргаленашка хьоргдолча наькъий лагIа. Вай пхьан воккхача конструктора укх тайпара мах бир цар:

«ВIашагIкхетареи гаргадахареи, космически кемаш вIашкатаIар оалачун проблема космосе гIолла наькъаш дара эггара лоархIамегIа я. Цу тайпара вIаштIехьдаргда тохкамаш дараи космически кемай пристаний декхар кхоачашдараи хиланза яргйоаца йоккхий орбитальни станцеш хьае. Цу тайпарча пристанашкара тергья кхы тIа а эша снаряжени, доагор, даа хIама, эшшаш дола новкъостал дергда».

Эггара хьалха Лаьттанна гонахьа го боахача хана земаш даьхар Лаьттан тIарча ориентирий, фордаш, долха хиш, лоамаш, вай планета бесаш космосера мишта хет хьийжар. Уж ориентираш йовзар эшаш да планеташта юкъе никъ баь а даьнна юхадийрзача хана.

Космос караерзаеча дакъа лоацаш хилар тайп-тайпарча къамий викалаш: эрсий, чуваш, украинец. Цар хьахьокх цхьатарра бокъонаш йолаши паргIатеи долча советски халкъий сийлахь-доккха доттагIал.

Демократически цхьатарра бокъонаш хиларах геттара дукха дувц США. Цу хьакъехьа долла хIама вIаштIехьада моттийта гIерташ, американски космически программа кулгалхоша космонавтий цхьан группана юкъевахийтавар негр Эдвард Дуайт-ЗIамагIвар. Цхьабакъда, сигала болха нах кийчбеча юкъе дакъа лоацаргдоацаш дIаваьккхар из дукха ха ялалехьа. Цхьан журнало хоам бора: «Дуайт е Кеннеди мысе а е моллагIча кхыча, космически тохкамаш дарца ювзаенна йолча базе а вац, Огайо яхача штатерча фецарча тIема низий базе ва».

Эдварда ше письмо яздаьд деша вагIача хана шийна мел леладаь расови дискриминаце гIулакхаш дувцаш.

Лакхе латтача эпсара цкъа кхайка тIа а вийха аьннад цунга:

«Iаьржа бос бар мала веннача доккъа вода космосе? Со укхаза а волаш из хургдолаш дац. Са кара даларе хьа наькъанга летни форма вIалла лела а яйтаргьяцар».

Цхьан корреспондента укх тайпара дийцар Дуайта ший гIулакхаш: «Дукха гIелал кхыхьай сога... Со космически программана юхе а вахийтац... Фецарча тIема низашка кхыметтел «граждански бокъонаш яха дешаш цхьан хIаманца эхь долаш лоархI».

Оалаш мадарра, кхы дIахо дашха дезаш хIама дац.

Групповойи цхьанеи советски космонавташа сигал гIолла наькъаш дарца логически чакхйоалаш яр орбитальни тохкамий хьалхара цикл. Цхьа саг чуховш лехкаш эггара толашагIа дола, комически зама дIайолаеннача юххьера кема а хинна исторена юкъедахад «Восток». «Комфорта зона» аьнна цIи тиллай цунах вай космонавташа.

Никъ бара эггара аьттув болашагIа дола хьалаш вIаштIехьдаьхад «Востока» чу, космонавташа шоашта товча тайпара хувца йиш йолаш йола эшшача боарамера микроклимат лоаттаю. Кема кабина чура паргIата я, татеи вибрацеи хургйоацаш кийчъяь я. Из йоалл «Востока» керттера дакъа лоархIаш а бургаца хьисапе герга 2,3 метр диаметр йолаш а йолча Iохецалуча аппаратах. Прибораш чуйолча отсеке я аппаратуреи тормозной двигательни установкеи. Никъ маьрша чакхбоаккхилга Iалашдар духьа «Востока» тIа «къахьегаш» яраш ерригаш а 240 электронни лампа, 6300 ахпроводникови диоди триоди, 760 электромагнитни релеи переключатели болх бе йолайолийташ йола 300 прибор я.

Беррига а цхьана дIалаьрхIача 10 миллион километр совгIа никъ баьб «Востокашца» Ю. Гагарина, Г. Титова, А. Николаева, П. Поповича, В. Быковске, В. Терешковас Лаьттанна гонахьа гобоахаш!

ОРБИТАЛЬНИ ЭКСПЕДИЦЕШ

Космически событей дунен спирала цхьаькха гон тIа боагIаш а советски космонавташ телар. Дунен тIа эггара хьалха массехк саг чуха моттиг йолча «Восход» яхача кемаца цар чакхъяьккхар орбитальни экспедици. ХIанз доазол дехьа дукха ялу «Джеминай-7» экипажо «чурча барзкъашца» никъ баь хиларах. Цхьабакъда, цул хьалхагIа скафандраш йоацаш, цхьалха костюмаш а ювхаш го баьхар 1964 шера октябре «Восходаца» эггара хьалхара экспедици еча дакъа лоацаш хиннача В. М. Комарова, К. П. Феоктистова, Б. Б. Егорова.

Кхетадеш да, цхьа моттиг йолча кемагара дуккха моттигаш йолча кемага довлар дикалгахьа эза космически техникера керда лагIа хилар. Кхо моттиг йолча «Восхода» тIа — керда кабина, керда оборудовани, эргаяьха тоаль ориентацеи кIаьдда Iохареи системаш, торонаш шерагIа йола телевизионни установка. Сигал гIолла никъ беча дакъа лоацаш кхо специалист цхьана хиларах Iилман тохкамаш шерагIа де йиш хилар орбите. «Нагахьа санна «Восток» яхача кема тIа, — йоахар наькъа ваха юхавеначул тIехьагIа В. М. Комарова, — космонавт моллагIча хIаман зем боаккхаш волча хана цо из шийна хеттача тайпара кхетаеш хиннаяле, «Восхода» тIара цу хIамай зем боахача хана цу сахьате вIаши дагабовла йиш яр, хIаьта цо новкъостал дора цун мах нийсагIа бе».

Экипажа атмосфера даьхача земех чIоаггIа гIоръяьлар сердалоний тIоанашта яь анализ, полярни сияне сурташ, астроновигаце гIулакха седкъий сигален ориентирий мах бар, хьалхагIа Г. С. Титовеи цул тIехьагIа американца Д. Гленнеи зийна хинна сердал тела доакъолгаш хьадаьнна моттигаш йовзийтар. Башха-дика результаташ хьахиннай «Восхода» тIа воллашехьа а, лоро Б. Б. Егорова даьча тохкамех.

«Са торо яр, — яхаш дийцар тIехьагIа Борис Борисовича, — сай е сай новкъостий керта чурча хьаь биотокаш, ловш а ца ловш а бIаргаш дIа-юха хьайча хьахулаш йола электрически потенциалаш, сурташ дехкачеи лядечеи хана дегIа маьженаш мишта хьув хьахьокхаш йола параметраш, кулг цхьан боарамагIа хьувча хана пхьидаша мишта болх бу хьахбокхаш йола кривой дIаязъе».

Иштта сигал гIолла никъ беча хана космонавта мел болх булу Iомадар кхы а чIоагIагIча Iилман ларда тIа эттад.

Эггара хьалха кхо саг цхьана волча экипажо, сигала гIолла, дагадоххарах аьлча, кхыча мехках кхы цхьаькхане керда баккханза бола никъ бар — из гаьнна рейсаш яргахьа баьккха лоархIамера гIа. Уж тайпа рейсаш — дуккха моттиг йолча кемай шеко йоаццаш йола совле.

Космически тохкамаш дегIадоаладара шерра перспектива хьайийлар П. И. Беляеви А. А. Леонови «Восход-2» яхача кемаца сигалвахачул тIехьагIа. Кемаш гаргалугилга, вIашагIтохилга Iалашдар, «космически гIайреш» — орбитальни станцеш хьаяр, цхьан кемай чура вокх кема чу валар духьа яьссача космосе гIолла «гIетта лела» Iомавала веза саг. ХIаьта цу новкъа эггара хьалха гIа баьккхар Леонов Алексей вар. Нийсхо хилийтар духьа ала доагIаш да, нагахьа санна эшаш моттиг хиннаяле Беляев Павел а космосе дIааравала кийча хинна хилар.

Леонова эксперимент сенах латтар аьлча, из латтар, дерригa кема хьа ца а деллаш шлюзоване методах пайда ийца хиларах. Эггара нийсагIа яр из методика я, хIана аьлча цо диззагIа жоп лу хьалхашка оттадаьча декхара. Кема хьаделларо, белггала, яьссача ара волаш саго ду гIулакхаш халча оттадергда лоаллахарча кемана новкъостал дар е моллагIа кхы тайпа болх бар из дале а. Бакъда, шлюзоване методо дIадех кема чу дозала запас лоаттаелга, хIаьта из запас лоаттаелга низ болча советски ракеташа Iалаш а ду.

Леонов космосе дIааравалар соахка дерригача мехкий кепа йоазоно цхьатарра хьакхайкадир из номер цаI йола тамаш хилар. Цхьабакъда, 1965 шу дIаьхий дар кхыча событешца а. Хьайир эггара хьалхара французски искусственни спутник. Американски космонавташа Ловелла, Бормана, Ширра, Стафорда майрра никъ бир сигала гIолла (хьалхарча шинне — дийтта дийнахьеи йийтта буси), дукха хIама ца эшаш космосе вIаши дегIала дигар «Джеминай-7» а «Джеминай-6» а яха шоай кемаш, хIаьта из, шеко йоаццаш, из цIенхаштта толам хилар бакъде дезаш а да.

Советски Союзо доккхий толамаш даьхар «Космос», «Протон-1» «Протон-2», «Молния-1» яхача спутникий новкъосталца космос караерзаеча. 1965 шера гурале дерригa а дIалаьрхIача Iалаьмате доккха дозал дола 130 спутник орбита тIа яьккхар СССР-о. Советскичарчул дукха а зIамагIа дола цар дозалаши боарамаши дукхалца меттаоттаде гIерташ США-с спутникаш дукхагIа сигалъахийта хилар хьахьокхаш йола цифраш йоалайир «Нью-Йорк таймс» яхача газето.

Дерригача дунен тIа чIоагIа гIордаьлар шийтта тонн дозал долаш йола вай «Протон» яха ши лаборатори орбита тIа яккхар. Уж сигалъяхийтара пайда эцаш хиннача ракета низ 60 миллион говра низа нийсса бар, из ба «Восток» яха кемаш орбита тIа даьхача ракета низал кхозза боккхагIа.

Iалаьмате дика я «Молния-1» яха советски бувзама спутникаш. Уж дуккха а гIойленагIа я «Ранняя пташка» яхача американскичарел. Кхоачам ба укх тайпара цифр йоалайича: «Молне» тIарча передатчика низ иттазза боккхагIа ба «Ранни пташка» тIарчунчул. Вай бувзама спутникаша Iалашдир Iаьржа-кIайча меттел, бесаш долча а телевидене программаш толаме дIахьоккхилга. 1965 шера май бетта денз «Лаьтта — космос — Лаьтта» яхача лине чу гIолла телепрограммаш дIа-юха ийю Москванеи, СССР Европейски даькъа тIарча кхыча городаштеи, Владивостокаи юкъе. Цу шера июнь бетта денз гаьнна коммуникационни бувзам лоаттабу «Молния-1» яхача спутникага гIолла. Специалисташта хийттачох «Молния-1» новкъосталца аьттув баргба дуккха итташ миллионаш сомаш ахча кходе.

Беттах йола шоай тайпара даннеш Iочуеннай «Зонд-3» яхача станце. Космически ара гIолла лелаш кхо бутт ах бутт баьккхачул тIехьагIа 1966 шера 1 марта Венера яхача планетага а кхаьча, цун тIехен тIа СССР Герб йихьар «Венера-3» яхача автоматически станце. Вож «Венера-2» яха планеташта юкъе лела автоматически станци шийна хьожаяьча гаьнача моттиге кхаччалца Венера тIехен тIара дIаяхар. Уж сигалъахийтаро йиш хилийтар планеташта юкъе лелара керда декхараш кхоачашде а керда Iилман даннеш хьаэца а.

«Космически пятилетка» чакхъялале хьалхагIа хайра дерригдуненна советски Iилманеи техниканеи керда карагIдаьнна Iалаьмате доккха хIама. 1966 шера 3-ча феврале московски ханах 21 сахьати 45 минути 30 секунди яьлча «Луна-9» яха автоматически станци дуIай Океана районе Бетта тIа кIаьдда Iохайра. Оттаяь программа йизза кхоачашйир станце. «Луна-9» Iохеае аьттув баларо, аьлар «Джодрелл Бэнк» яхача английски обсерваторе директора Бернард-Ловелла, «эрсий дуккха а хьалхабоах американцел».

* * *

Ю. Гагарин сигалвахачул тIехьагIа денз дIадаха хIара шу космонавтика дегIайоалаечара Iалаьмате йоккха веха а хинна дIаэттад. Советски Iилмахой, конструкторащ, космонавташ — коммунизм хьалъеш доалдача сийлахь-доккхача халкъа кIонгаш — керда сийлахьа оагIонаш легендарни космически летописа юкъеяхьа кийчлуш ба.

ХIанз тIеххьарча хана дунен газетий оагIонаш тIара дIадовлац Советски Союза космически толамаш. Советски планетолеташ Венера тIа яхийтари автоматически лабаратори Бетта тIа кIаьдда Iойоссаяри — цу Iилман подвигий список кхы дIахо а гIоргйолаш я.

Цу списка эггара а хьалхара мугI — саг космически аренашка валар — «дIаязбир» пхи шу хьалха. Космически кема кабина чура эггара хьалхагIа Лаьттанга хьежача сага цIи дIаяйзар планета тIа вахача хIара сага, Юрий Гагаринах, мугIаререча эрсий зIамигача сагах, космически трассай Колумб хилар.

Цул тIехьагIа космосе баха хилар кхы итт денал дола советски саги массехк американеци. ХIаьта а къаьстта боккхача безамца йоаккх вай Гагарин Юре цIи.

Полковник Гагарин — хургболча космически первооткрывателий доттагIа, из ва опыт йола, дикка хIама дайза летчик-космонавт. Масса а тайпара спорт—хи тIарча лыжашкареи аквалангареи денз баскетболага кхаччалца — лелаеш ва из. Планета тIа бахача миллионаш болча наха санна, ший йиIигаш дукха еза Юрий Алексеевича. хIаьта ший мукъа ха царна дIалу цо. Ше салоIача хана кинолюбитель волаш хул, чарахь а ва из, хIаьта музыка а дукха еза цунна.

Коммуниста Юрий Алексеевич Гагарина Iалаьмате боккха общественни болх лелабу. Из советски парламента — СССР Лакхехьарча Совета депутат, Советски Союза Коммунистически парте XXIII-ча съезда делегат ва.

ХIанз дуккха миллионаш болча студентий эскара юкъе ба моллагIча вузера кагий нахи мехкарийи шоаех хьегаш бараш а. Царех хьег, хIана аьлча, цар Iомадеш дола предмет — космонавтика — практикаца эйхха «дувзаденна» хиларца. Уж ба — советски космонавтика отряда сий дола членаш, керте латташ дунен тIа эггара хьалха, эггара цIимхара волча экзаменатора — Iалама космически зачет дIаенна студент полковник Юрий Гагарин а волаш.

Керттера де лерхIар — керда космически полеташ а лоархIаш чуйнна къахьегаш ба Советий Мехка космически къахьегамхой. Цар Iомаю, цхьалхайоах Iоаль материал, шаьръю теоретически практически знанеш. Космически студенташ дешаш ба Жуковске цIерахча Академе — авиационни кадраш хьеча пхьоале.

Сурташ тIа: (аьрдехьар чу тIа) космонавт Валентина Николаева-Терешкова Академе физически кабинетера лаборатории балхаш деш я. Аьттехьар чу тIа — (аьрдехьара аьттехьа) Андриан Николаеви, Юрий Гагарини, Валерий Быковскийи ракета яха еза параметраш къоастаеш дола задачаш деш ба.

В. Черединцева сурт.
ТАСС фотохроника.

ЭГГАРА ХЬАЛХАРА БЕТТА ИСКУССТВЕННИ СПУТНИК

Юха а дерригача адамий уйла Беттагахьа йийрзай. «Луна-10» яха советски автоматически станци 3-ча апреле московски ханах 21 сахьати 44 минути яьлча Бетта орбита тIа яьннай. Сага кулго хьаь космически аппарат духхьашха кхеста йолаеннай Лаьттан естественни спутника гоннахьа.

Лаьттанна эггара гаргагIарча космически телаца — Беттаца дувзаденна дола дукха Iилман декхараш юкъарчал доацаш Бетта искусственни спутникий новкъосталца Iомаде йиш хургья. Цу декхарашта юкъе къаьстта хьашт долаш да Бетта юххерча космически аренарча метеорни хьалашта тохкамбар. Лаьттан искусственни спутникаца даьхача бустамаша хьахьокх, метеорни веществаш Лаьттанна юххерча космически арене тайп - тайпарча лакхаленашка цхьатарра дIанийсъенна ца хилар. Цхьабакъда, хIанз укх сахьата ховш дац Бетта юхе метеорни доакъолгаш мишта дIанийсдаьд.

Кхы кIезигагIа лоархIам болаш проблема яц Бетта тIара температура шеррача диапазонах хувцалуш хилар. Бетта горизонта тIа хIа аьнна Малх хьагучабалларца сихха айяла йолалу температура. Ди делкъийга кхаьчача хана экватора районера Бетта тIехе Цельсе 100—130 градусага кхоачаш йIоахлу. Малх чубизачул тIехьагIа сихха шеллу из, тIаккха цун температура Цельсе минус 120 градусага кхоачаш лохлу. Бутт юххера, даьха бустамаш Лаьттан атмосферо телхаца деча хана, тахкаро йиш хулийтаргья из лоархIамера дош а къоастаде.

Кхы цхьаькха а да Iилмахоша саготдеш дола дош—Бетта тIа магнитни поле я-яц. «Луна-2» яхача космически ракета новкъосталца даьча тохкамаша хьахьокх, Лаьттан тIарча поля эзарлагIа дакъа миссел мара напряжени а йоацаш, лоадамбоацаш йола магнитни поле йолаш Бутт хилар. ХIама дикагIа холуш йолча магнитометраца Бетта дIахо тохкамаш дар духтIавоаккхаш болча боккхача лоархIаме да сигаларча тайп-тайпарча телай Iалам довзара.

Иштта чIоаггIа хьашт долаш да Бетта гравитационни полях дола хIамаш хар а. БIарчча хьайийцача Бетта масса астрономически методий новкъосталца хIанзле а йийза яьннай, цхьабакъда, гравитационни поля кIоаргагIа дола хIамаш хIанз укх сахьата хетаргахьа мара довзаш дац, хIаьта уж довзара юкъеоза езаш хул бакъъаь яланза йола гипотезаш. Бетта искусственни спутникаша торо лу Бетто шийна хIама тIаозара низа характера духхьаларча методий новкъосталца мах бе.

Сигала мишта яхай «Луна-10» яха автоматически станци? Станци юххьанца урагIйолаялар Бетта тIа ахийтача кхыча станцейчоа тара да. «Луна-10» хьалхагIа Лаьттанна гонахьарча орбита тIа а яьккха, цигара Беттагахьа яхар. Беттагахьа йодача космически аппарато хьоча наькъа траектори шин даькъа екъа мегаргйолаш я: хьалхардар — из вай плането гравитационни тIаозара низ из Бетта тIаозача низал тIех болаш йола, Лаьттанца лоархIаш йолча сфере гIолла йода участок. ШоллагIа участок Беттаца лоархIаш йолча, Бетта тIаозара низ чIоагIагIа болча сфере я. Беттаца лоархIаш йола сфера зIамагIа я Лаьттанца лоархIаш йолча сферал, хIана аьлча Бетта масса дикка зIамагIа я вай планета массал.

Лаьттан искусственни спутника промежуточни орбита тIара автоматически станци урагIйодача хана цунна чинг луш йолча блоко Iалашдаьд станце массал секунда 10,87 километр хулга. Юххьанцара массал иззал хиларах Беттага кхаччалца никъ беш кхо дийи ах дийи бийсеи кхоачаш йоацаш ха ийшар. Беттаца лоархIаш йолча сфере автоматически станци дIачуйоалача хана Беттагахьа эза цун массал секунде цхьа килограмм гаргга яр.

ЛаьрхIа хиннача тайпара Бетта гонахьарча орбита тIа траекторена коррекци йир. Из бахьан долаш Бетта тIехен тIара лаьрххIача тайпара йолча гаьналга гIолла йодача пролетни траекторе тIа яьлар «Луна-10».

ХIаьта мишта вIашагIбеллаб из Бетта бутт — эггара хьалхара Бетта спутник? Керттерча шин даькъах латт автоматически станци: Бетта гонахьарча орбита тIа йоаккхаш йолча Бетта искусственни спутникахи прибории отсекаш а йолаш йолча двигательни установкаехи.

Автоматически станци, Бетта гонахьарча орбита тIа яьнначул тIехьагIа, Бетта искусственни спутник двигательни установках дIа а къаьсте, программага хьежжа Iилман тохкамаш де йолалу.

Эггара хьалхара Бетта искусственни спутник — из 245 килограмм еза а йолаш герметични контейнер я. Цу чу оттаяь радиоаппаратура, телеметрически система, программни устройство. Бутт а Бетта гонахьара аре а тохкаргйола Iилман аппаратура, терморегулироване система, антенни устройсташ, низ теларгаш.

Станцена лостам телача системо Iалашлу дозала юкъмоттига гонахьа из цхьан боараме лоаттаелга, мотор хьалотабаран дIабоабаран команда телга. Станци цхьан боараме хулга

вIаштIехьдоаккх реактивни микродвигателий новкъосталца.

Станци Лаьттан искусственни спутника орбита тIа яьнначул тIехьагIа йодача траекторе тIа яьккхар из. Хьакхаьчача хоамашка хьежача «Луна-10» яхача станце бокъонца лелар лаьрхIа хинначул кIезиг-дукха кхыча тайпара дар, цулухьа командно-бустамий комплексо цун лелама коррекци яра эша хьалхара даннеш кийчйир. 1-ча апреле коррекци яр бахьан долаш станце лелара массал эшшача оагIорахьа а боараме а хувцаелар. Лаьттан тIа даьхача бустамашеи даьча лоархIамашеи хьахьекхар, коррекци яьчул тIехьагIа траектори практически лаьрхIача белгалонга гIолла чакхйоалаш хилар. Цул тIехьагIа мара къоастаяь яланзар станци Бетта спутника орбита тIа яккхара духьа тормоз ялара эша хьалхара даннеш.

Беттага хьоча наькъах из эггара бехктохкаме йола ха хьатIаоттале хьалхагIа, Бетта тIехен тIара 8000 километр гаьна хила мегача ханна кийчйир Бетта юхе тормоз тохача ханна двигатела сопло наькъа лостама духьалъерзаяь хургйолча тайпара.

Двигательни установка хьаллотаяра хоам бир 21 сахьати 44 минути яьнна хургья аьнна хеттача хана. Двигатель дIайоаьчул тIехьагIа станце массал лаьгIъелар секунда 2,1 километргара 1,25 километрга кхаччалца. Массал лаьгIъяро Iалашдир станци укх тайпара параметраш а йолаш Бетта искусственни спутника орбита тIа йоаккхилга:

— Бетта тIехенна эггара гаьнагIа йолча хана (апоселений) —1000 километр гаргга;

— Бетта тIехенна эггара гаргагIа йолча хана (периселений) — 350 километр гаргга;

— гобоаккха ха кхо сахьат гаргга хилар.

Тормоз луш йола двигатель дIайоаьчул тIехьагIа 20 секунд яьннача гIолла лостам телача системо хоам бир Бетта искусственни спутник двигательни установкацареи лостам телача система отсекашцареи дIакъаьста хиларах. Цул тIехьагIа эггара хьалхара радиобувзама сеанс йолаелар Бетта искусственни спутникаца. Гучадаьлар, спутника аппаратуро лерттIа болх беш а программага хьежжа из дIахо йодаш а хилар.

(ТАСС).

КЪАМИЙ СОВЕТА ХОРЖАМАШ ДАРА ЙОЛЧА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ХОРЖАМИЙ КОМИССЕ СОСТАВ ЧIОАГЪЯРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Указ

«СССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дарах йолча Положене» 39, 40. 41 статьяшка хьежжа Къамий Совете хоржамаш дара йолча Нохч-ГIалгIай АССР хоржамий комиссе состав чIоагIйойла, общественни организацейи къахьегамхой обществайн ер викалаш юкъе а болаш:

Хоржамий комиссе председатель **Сидельников** Сергей Степанович — Нохч - ГIалгIай профессиональни союзий областной Советагара.

Хоржамий комиссе секретарь **Латышев** Павел Иванович — Грозненски городской коммунистически организацегара.

Хоржамий комиссе членаш:

Арсемикова Асхьаба Марха — Надтеречни района «Знаменский» яхача комсий совхоза болхлошкарен гIулакхерча нахагарен;

Быканова Вера Герасимовна — Наурски района Ленина цIерахча колхоза колхозхошкара;

Гоголев Виктор Максимович — Заводской района Новогрозненски ТЭЦ-а болхлошкара, инженерно-технически болхлошкара, гIулакхерча нахагара;

Джабаева Асет — Урус - Мартана района «Гехинский» яхача совхоза болхлошкарен гIулакхерча нахагарен;

Жебранов Афанасий Георгиевич — Эскара, Авиацена, Флота гIо дара йолча ший лоIамерча общества (СССР ДОСААФ) Нохч - ГIалгIай республикански организацегара;

Ильченко Владимир Иванович — Сунженски района Щеча Эскара цIерахча колхоза колхозхошкара;

Кириллов Сергей Алексеевич — Кагирхой Ерригсоюзни Ленински Коммунистически Союза Нохч - ГIалгIай областной организацегара;

Мальсагова Къамболата Союзхан — Кагирхой Ерригсоюзни Ленински Коммунистически Союза Наьсарен районни организацешкара;

Радуева Майсет — Гудермески района «Кавказ» яхача колхоза колхозхошкара;

Усманова Iаьлий Белкиис — Грозненски швейно - трикотажни производственни объединене болхлошкара, инженерно - технически болхлошкара, гIулакхерча нахагара.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела заместитель
А. В. ТЕЖАЕВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь
И. СЫЩИКОВ.

гор. Грозный.
1966 ш. 5 апрель.

Цхьа минута мукъа я, цудухьа «Красное знамя» яхача наурски колхоза агитаторо вокккхагIа волча жа Iуно коммуниста Мутузов Iийсас гулбир ший новкъостий: керда газеташ деша, парте XXIII съезда балхах дувца. ХIаьта цига агитаторо шоай колхоза гIулакхех а дийцар. Районе хьалхара моттиг яьккхай колхозо Iоахарий кхедара яьржача социалистически яхье — хIара 100 жийво 117 Iаьхар баьб. Из толам баккхар бахьан да коллективо ший болх лерттIа вIаштIехьбаккхар.

Сурта тIа: агитатор И. Мутузов ший бригада членашца парте съезда материалех лаьца беседа еш ва.

М. Михайлова сурт.

РЕСПУБЛИКА КХАШКА

Укх деношка бIаьстан кхашкарча балхий вахта дIахьош ба кхаш леладераш, боахамий кулгалхойи специалисташи.

Цу массане а цхьа уйла я —лоацпача ханеи дикача агротехнически боарамагIеи бIаьсти юв культураш дIаювлга.

ИттлагIа апрель хьатIакхоачаш 54 эзар гектар, е планах 31 процент, бIаьсти юв культураш дIайийнай вай республике.

ДIадахача шера цу хана 13 эзар гектар кIезигагIа йийпаяр.

Наурски района боахамашка бIаьстан культураш дIаера план 59 процент, Грозненски — 43 процент кхоачашъяьй.

Гидуаргаш 10313 гектара тIа дIайийнай, из хул планах дIае езачох 40 процент. Из культура дIаера план кхоачашъяьй Ачхой - Мартана. Надтеречни, Наурски, Шелковской районий боахамаша.

Ши бIаь эзар совгIа гектар шекара свекла дIайийнай, из хул планах — 19 процент.

Из культура дIаера план 96 процент кхоачашъяьй Гудермесски района боахамаша.

ДIадахача шера цу хана дийначул дукха дукхагIа дIадийнад республике баьца даараш, коартолаш, цкъа дIайийча цхьан шереи дуккхача шерашкеи хьахула баьцаш.

Пятилетка хьалхарча шера лакхара хьувкъам кхебар республика ялат кхедерий парте XXIII съезда решенешта дола жоп да.

ХЬАЛХА ЛАТТА ЦЕХ

Контрольно-измерительни приборашка хьежача наха шоай болх дика вIаштIехьбаьккхача цхьаккха хьовзам боацаш болх бу прибораша, автоматика. Цар болх дика барга хьежжа хул технологически режим а.

Март бетта къаьстта дика къахьегарца белгалъяьнна я химически комбината № 32—91 йолча цеха коллектив. Ханал хьалха кхоачашъяьй цеха болхлоша кварталеи байнача беттеи план. Технологически режим нийса а лелаеш хьинаре къахьег Я. Керимова, О. Мироненкос, Е. Купинас, кхычар.

Цар болх хьовзам боацаш дIабахийтара дика новкъостал ду КИП-а болхлоша. Укх деношка аппаратчица Купина Елена бIарг тIаттар харцахьа болх беча потенциаметра. Цига хьатIакхаьчар КИП-а слесарь Лапенко Виктор. Массехк минут ялалехьа цун бахьан хьа а леха сиха дIадаьккхар из кхоачамбоацар. Цул тIехьагIа нийса болх бе йолаелар контрольно-измерительни прибор.

Н. ОЛИМПИЕВ.

ПЛАНАЛ СОВГIА ЭЗАРАШ КУБОМЕТРАШ...

Съезд хьаелла ди тIакхоачаш планал совгIа ши миллион кубометр газ якхка денхар тIаийцадар МалгIабикерча газ йоахараша. Уж денхараш гаьнна тIехьадитад. Квартала задани ханал хьалха кхоачаш а яь планал совгIа 5,8 миллион кубометр газ яьккхар мехкдаьттахоша, хIаьта из яккхарга дIадодар лохдарах бархI бIаь эзар сом а кходир.

Укх шера дукха дукхагIа якхха езаш я газ, цудухьа мамогга йолаш йолча торонех пайда эца гIерташ ба газ йоахараш. Иштта компрессорни станцена еш хинна реконструкци чакхьяккхарах йиш хиннай керттерча трапни установна кхоалагIча ступена тIара газ дукхагIа хьайе, цул совгIа цу станце мехкдаьттаца хьайоагIа газ чанх а яьккхе цунах даьккха бензин турбашка гIолла Карабулакски газобензинови заводе дIадохийт дIахо а из цIендайта.

Грозне газ дукхагIа дIаахийтара Вознесенская — Грозный яхача газопровода осушительни аппаратура хувца болабеннаб, торо я лакха давлени лоаттаеш доагор дIаахийта.

Съездо болх беча деношка къахьегама вахте эттача газ йоахараша съезд болх бе йолаеннача хьалхарча пхе дийнахьа 68 эзар кубометр газ яьккхар планал совгIа. ТIехдика кхоачашду шоай декхар оператораша Дорожкин, Клименко, машиниста Чуденко, сварщика Коломыцева, токара Ильнина.

В. ТАГУРОВ.

ДОГ ГIОЗДОАХА ТОЛАМАШ

Тахан ший болх дIаболабу КПСС XXIII-ча съездо. Цу денна сийленца накъа яхара квартала план ханал диъ ди хьалха кхоачашъе социалистически декхараш тIаийцадар швейно - трикотажни объединене коллективо. Уж декхараш ханал хьалха кхоачаш а деш квартала план ханал 5 ди хьалха кхоачашъяьй оаха. Ер бутт боалехьа планал совгIа арахецаргъя 20 эзар сома маьха валови продукци.

Арахецача продукцега дIабода мах лохбарах хьалхарча квартале 30 эзар сом кходаьд паччахьалкхенна. Шин изделе рентабельность лакхъяьй.

Вай республикерча къахьегамхошта хIамаш тегараша планал совгIа арахийца маIача берий кочамаш 2900 совгIа я, хIаьта зипа хачеш 1800 я. Къахьегама овсарле планах лаьрхIачул 4,4 процент лакхъеннай.

Хьинаре дакъа лаьцад рационализатораша, укх шера 19 рационализаторски предложени производствона юкъейихьай. ДикагIболча рационализаторех лоархIаш ба нн. Дадаян, Карпенко, Бочарников, Погребнян, кхыбараш.

ХIамаш тегача дика къахьегарца белгалъяьннай нн. Сапронов, Тохмачев, Демченко керте латтача цехий коллективаш. Дезача цIейна — майна сийленца накъа дахара яхь дIахо хьош я.

И. ЦЫГАНКОВ,
тха штате воаца корр.

Кердадараш балха юккъекхухьаш

Грозненски горпищекомбината коллективо хьамсарча парте съезда сийна накъа яхара социалистически декхараш тIаийцадар съезд хьаеллача денга квартала план кхоачашъе. Шоай торонех бизза пайда а эцаш квартала план 148 процент кхоачашийр. Уж толамаш доахача дика къахьийгад нн. Мазурина, Шахтимирова, Ведзижева, Арутюнова, кхыбараша.

Корта бохабеш доаца малараш арахецача цеха коллективо комбината технически персоналаца цхьана балхаш ду автоматически установка оттаяра. Автоматически шушашка корта бохабеш доаца малараш чудетташ хургья из. Цун къахьегама овсарле лакха хургья сахьата эзараш шуша чу малар чудотташ.

Новкъосташта хьокхам телаш дика болх беш ба нн. Тагиров, Лукьяненко, кхыбараш.

Н.СОКОЛОВ,
горпищекомбината экономист.

СОМАШ ХЬУВКЪАБАРА

Дукха болх ба Ачхой-Мартана района «Лермонтовский» яхача совхоза Абдулаев Зайнди керте латтача сомий бешамаш лелаеча бригада. 250 гектар йола сомий беш тIачIоагIъяьй цу бригадана.

ХIанз гаьний ткъоврош тедаш ба уж. Ден нормаш тIехкхоачашъю бригада членаша. Норма 35 га йолча ткъоврош а тийда 46 га кийчъю цар хIаране. Ткъоврош тийда боаллашехьа гаьнашта го баьккха лаьтта аха болабелар уж. Лаьтта оахаш Чернигова Зулай звено яр. Дика болх бу звено хIара члено. Къаьстта дика болх бу Я. Герихановаси Т. Мержоеваси. Ден норма 125 процент кхоачашъю цар. А. ВОЛОВЩИКОВ.

ОАХА ЯЗДАЬЧУН ЛАРАХ

Укх шера 12 марта «Сердало» газета тIа «Шуча-мохча» аьнна «Ювна» кIала кепа теха араяьннача критически заметках лаьца грозерча универмага директора нов. Майстренко тхога язду:

«Торговле бокъонаш телхаяьраш универмага коллективни собране бийцаб. Цул совгIа, торговли бокъонаш телхаяр бахьан долаш чIоагIгIа бехк а баьб царна».

●

«КУТАШ»

Иштта аьнна яр 1966 шера 12 марта «Сердало» газета тIа «Ювна» кIала кепа теха араьнна критически корреспонденци.

Цу тIа дувцар Наурски райпотребсоюза универмаге галантерейни товараши барзкъаши дохкача отделашка къаьнарча маьхах хIамаш йохкаш хиннаб продавецаш Абозинан Гусеван, яхаш.

Цунах лаьца Наурски райисполкома председатела нов. Ситака тхога язду:

«Критически заметка Наурски райпотребсоюза правлене йийцай. Техкача тхона гучадаьннад маьхаш хувцача комиссе бехках мах хувца безача товарий хьалха хинна мах бнса хилар. ХIанз мах хийца а хийца кердача розничин маьхах дохк товараш. Товараш мах ца хувцаш дитарий чотах юхаметтаоттадергда хинна зе. ХIара бетта шоашта доагIача алапех кхоалагIа дакъа токхаш ба райунивермага директор нов. Смирнова, товаровед Петрова, оптови база керттера бухгалтер нов. Мартынова. Ийдархошкара совдаьккха хинна 76 соми 38 кепиги бюджета лаьрхIа перечислени ергья».

●

«ХIана доаду халкъа рузкъа?» аьнна яр укх шера 17 феврале «Сердало» газета тIа «Ювна» кIала кепа теха араьннa критически заметка. Цу тIа дувцар Грознерча консервни завода базе дуккхача маьха товараш духхьал ара Iодоассадаь телхаш ухк, территори асфальт йилланза я, вагонашта мухь тIаботтачеи Iобоаккхачеи цхьаккха механизаци юкъейоалаьяц, хIаьта болхлошта салаIа а кулгюхь йила а моттиг яц яхаш.

Цунах лаьца грознерча Ленински райкома парте секретара нов. Медведева тхога язду:

«Критически корреспонденце тIа белгалдаьха кхоачамбоацараш дIадахара де деза балхаш деш ба завода кулгалхой. Перевалочни база коа асфальт юллаш латт. Из болх йистебаьлча электрокранаши подъемникаши мухь тIаботтачеи Iобоаккхачеи балха юкъейоалаергья.

Болхлошта салаIа а хIама даа а керда помещени хьалъе йолаяьй. ХIаьта товарашта лаьрхIа кхоаллеши екладаши хьалъе ахча хьахийцад консервни завода кулгалхоша.

Цул совгIа, апрель бетта социалистически рузкъа заводо мишта леладу хьожаргйолаш я КПСС райкома бюро.

Хиш нийса дахкаро хьувкъам лакхбу

Грозненски оросительни системана чудоагIача боахамашка хий дехкача йиъ эзар гектара тIа гурахьа юв культураш дIайийнай, царех кхо эзар гектара тIа «Безостая-1» яхача фух дола гурахьа дув кIа а дувш.

Гурахьа юв культураш дIаеле «Красноармейский» яхача совхозе 160 гектара тIа дилла хий дика накъа даьлар укх шера. Iай лоа а бIаьсти догIа а дийлхадеце а цу участка тIа цхьатарра хоза хьатIадаьннад кIа. ХIанзлехьа кхы а 600 гектара тIа диллад цу совхозе гурахьа юв культураш дIайийнача лаьтта хий. Цхьабакъда, эсала да гIулакх «Горец» яхача совхозе. Укхаза планах 550 гектара тIа дилла дезача 180 гектара тIа мара дилладац хий. «Гехинский» совхозе хIанз а хий дилла болабеннабац.

Гурахьа юв культураш дIайийнача хий диллара гIулакх дика лел Грозненски района боахамашка — сомий-баьца даарий совхозе планах 900 гектара тIа дилла дезача 918 гектара тIа хий диллад, «Советская Россия» яхача колхозе планах 909 гектара тIа дилла дезача 818 гектара тIа диллад. Шаьла района боахамашка 700 гектара тIа дилла дезача 600 гектара тIа хий диллад. Гурахьа ювча культурашта хий диллара хьакъехьа дувцаш из диллара правилаш а хьоае еза, хIана аьлча из доаггIача тайпара ца диллача цо пайда ца барал совгIа юхаметтаоттаде низ кхоачаргбоацаш чIоагIа зе дергда.

Масала, цхьан секундах 50—60 метр сиха додача хин цхьа харш леладе а дIайийнача культурашта лерттIа хий дилла а низ кхоачаргба цхьан поливальщика. Цхьабакъда, цхьан секундах 80—120 метр сиха додача хип гIулакх де цхьа поливальщик кIезига ва. Ховш да мелла лайжа босе яле а цу хих цхьа поливальщик лоархIаверг ца хилар, хIаьта дукха хьекха из хуле сихача хиво тIера лаьтта Iокхухь, дIайийнача культурай овлаш гучадоах, теIача моттигашка ушалаш отт.

Гидротехникаи мелиорацеи къилбаседа-Iилма-тохкама института даннех кхай тIа итт дийнахьа хий лаьттача гурахьа дIайийна культураш хьатIа ца йоалаш йов, кхаь дийнахьа лаьттача хьувкъам 45—60 процент кIезиглу.

Из санна дола гIулакхаш гучадаьлар Грозненски района № 3 йолча сомий-баьца даарий совхозеи «Советская Россия» яхача колхозеи.

Урус-Мартана района «Горец» яхача совхозе гурахьа ювча культурашта хий дехкара балхаш нийса леладара лоаттабу тIахьожам хIанз а ледара ба.

КIоарга боаццаш кIала жагIа боаллача лаьтта 1000 кубически метр а кхы совгIа а хий дехкаш хилча гурахьа йийпача культурашта чIоагIа зе хургда.

Нагахь санна хий лаьттан тIехен тIа сацар кхераш кIезигагIа дилла хьежача, цо лаьттах чудолача тIерча тIоанашкара питательни веществаш йоша а йийя растенешта пайдана доацача кIоаргача тIоанашка дIахьу. ТIаккха а пайдана хилац из.

Гурахьа юв культураш дIайийнача лаьтта пхоргIа е зула баккха беза макха, хIана яьлча мугIаргIа боаккхаш хилча макха церагаша растенешта дукха зе дерга.

Гураьа ювча культурай хьувкъам лакхбара боккхача лоархIаме да оасар дIадоаккхача «2,4 — Д» яхача гербицида группах пайда эцар.

Хьалха латтача боахамийи Iилма учрежденейи практика хьахьокх гербицидах боаггIача тайпара пайда ийцача 60—85 процент оасар дIадоаккхалга а хIаьта хьувкъам кхо центнер лакхлулга а.

Гурахьа йийнача культурашта доаггIача тайпара гIулакх дара наьха теркам тIаберзабе а цу гIулакха тIахьожам лоаттабе а декхарийла ба боахамий агрономаш.

Из гIулакх нийса вIаштIехьдаккхар хьувкъам лакхбарен ялат дукхагIа даккхарен лоархIаме резерв я.

Г. НИКИТИН,
Грозненски оросительни система вокххагIа вола агроном.

КЪАХЬЕГАМА ВАХТЕ

Дика Iангара доах доахан Сунженски района Орджоникидзе цIерахча колхозе. Шортта да доакъар. Бокъонца рационах дехк из хьайбашта. Дика тIахьожам лоаттабу хьайбашта уж цамогаш ца хилийтара а.

Къахьегарга хьежжа да даьха толамаш. Ханал хьалха кхоачашъяьй цар хьалхарча квартала паччахьалкхенга шура йохкара план. ЦаI дIа ца къастийташ Iангара даьхад дерриа доахан.

Къаьстта дика къахьег № 2 йолча шурий-товарни ферма доярка Оздоева Хамсата. Кварталъни план 300 литр йолча 400 литр шура яьккхай цо ше гIулакх деча хIара Iаттагара, цул дукха тIехьа йисац доярка Чаниева Лида а. Лакха мах бир Дай-мехко цар баьча балха — Оздоева Хамсата «Знак почета» яха орден еннай, хIаьта Чаниева Лидайна Нохч-ГIалгIайчен Лакхехьарча Совета Президиумо Сийлен грамота а, Къахьегама Щеча Байракха орден а еннай.

Дика къахьег Iаьсий кхедеча Попович Марияс а. ДIадахача шера 115 Iаса хьалкхедаьд цо цаI дIа ца къастийташ. Дийнахьи буси цо кхоабача хIара Iасилга 650—700 грамм дулха тIакхийтад.

С. ДЗОРТОВ,
зоотехник.

СПОРТ

ЯХЬАГА КИИЧЛУ

«Урожай» Центральни Совета чуйоагIа командаш ейгача атлетиках хургйолча яхьага кийчлуш я. Шоай тренировкаш цар дIахьу город Нальчике. Цига дакъа лоацаш ба 1965-ча шера «Урожай» Центральни Совета чемпион, спорта мастер Ю. Андреев, 1965-ча шера Нохч-ГIалгIай АССР-а чемпион, мастералла кандидат А. Снитких, лакхала кхоссавалара цхьоалагIа разряд йола В. Ищенко, кхыбараш. Уж тренировкаш йистеяьлча Адлере ВЦСПС кубок яккхара атлетиках хургйолча яхье дакъа лоацаргда вай спортсменаша.

М. МАТИЕВ.

ШАШКАШ

Грозненски городской шахматни клубе хьайийлай кхалнаха юкъера шашкай Россе чемпионат. Чемпиона цIи яккхара къовсам лоаттабеш ва тайп-тайпарча областашкарен автономни республикашкарен 24 саг. Царна юкъе я дIадахача шера хьалхара моттиг яьккха призерка Кралина (Свердловск), Россовета «Урожай» чемпионка, Якутски АССР-ера ена Аргунова, иштта кхыбараш.

Нохч-ГIалгIай АССР-ера дакъа лоацаш ба цхьоалагIа разрядаш йола Писаревскаяи Гамагинаи. Юххьанца хургья полуфинальни яхь, хIаьта 15-ча апреле денз финала ловзараш а долалургда. Цига дакъа лоацаргдолаш ба 1964-ча шера Советски Союза чемпионка, спорта мастер Софья Огородникован (город Уфа), 1965-ча шера РСФСР чемпионка Кузнецован.

ХIанзлехьа кхо тур чакхъяьннай. Хьалха ба Якутера Аргуновани Уфера Дрожжинаи. Кхоъ хила езача 2,5 очко яьккхай цар хIаране. Грознерча Писаревскаяс 1,5 очко яьккхай.

В. ГАНДУЛАЕВ,
яхьа судахо.

ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРИЙ ДИКА ГIУЛАКХАШ

КПСС XXIII съезда сийна яьржача социалистически яхье хьинар айденна къахьегаш ба Грозненски района «Старо-Юртовский» яхача совхоза хьайбаш леладераш. Хетаргахьа хIанз санна овсаре къахьийгадац укх тIеххьарча шерашка совхоза скотникаша, дояркаша, Iаьсий кхедераша. Цудухьа районе хьалха латтача хьайбаш леладерий мугIарашка ба уж. Ханал хьалха кхоачашъяьй цар паччахьалкхенга хьайбай продукташ йохкара кварталъни план. Цул совгIа, планал тIех бIаьш центнераш шура, ах бIаь центнерал совгIа дулх, ткъо эзар совгIа фуаш дIакхаьчад Даьхенна. Яхье хьалха ба № 1 йолча шурий-товарни ферма къахьегамхой.

Халкъа юкъарча гIулакха юстара бац совхоза механизатораш а. ДIадахача шерашкачул дуккха дикагIа чакхдаьхад цар бIаьстан кхашкара балхаш. Хьалха пайда ца эцаш илла Тирка йистера 300 гектар караерзаярца шоай тайпарара совгIат кийчдир цар парте съезда. Укхаза дика болх беш ба трактористаш Саккаев Касим, Ховхаров Шамхан, Темуркаев Эмди, Татаев Iийса, кхыбараш.

Цул совгIа, гурахьа культураш дIайийнача лаьттана массехк дийнахьа макха баьккхаб, минеральни удобренеш а тайса царна подкормка яьй.

Гидуаргаши кхыйола культураши дIаювча механизатораша дуккха тIеххоачашъю шоай нормаш.

Е. МАКСИМЕНКО.

БОЛХ ТОАБАЬБ

ДIадахача шера паччахьалкхенга шура йохкара план кхоачашъянзар тха совхозо, цхьабакъда, укх шера-м съезда сийна 20-ча марта хоам бир оаха хьайбаш леладераша, кварталъни план кхоачашъяьй аьнна, Из тха совгIат да. Мишта аьттув баьлар тха ферма коллектива сихха болх тоабе а уж толамаш даха а?

Эггара хьалха доакъара база чIоагIйир оаха. Еррига коллектив вIашагI а теха собрани а яь балха юкъе хинна кхоачамбоацараш дийцар, торонаш гучаяьхар. Иштта декабрь бетта керда телятник яьяр. Цига Iаьсий дIа а оттадаь мукъаяьннача помещенепа профилакторий йир. Соахка декабрь бетта доакъар оата машин болх бе йолаяйитар. Ферме барда хьабе доладелар. Кхылола доакъар а тоадеш тем хьайбашта. Цу гIулакхо дика гIо деш кхо дакъар йоаккхаш йола шура.

ХIара декада чакхъяьлча итогаш ю. ХIанз хIара доярка ховш да тIаийца декхараш кхоачашдара ший мел шура яккха еза бетта, декаде, дийнахьа. Бетта кхозза контрольни дойкаш ю.

ХIанз совхоза дояркашта юкъе хьалха латт Тутаева Яха. Планах хьалхарча квартале 5500 килограмм яккха мара ца езача 8.900 килограмм шура яьккхай цо. ХIара Iаттагара 600 килограмм гаргга шура яьккхай Яхас. Дика ба Урузбиева Овлай хьокхам а. Дийнахьа хIара Iаттагара ворхI килограмм шура йоаккх цо.

Укх деношка хиннача митинге тха ферма коллективо декхар тIаийцад ах шерара план 12 июне кхоачашъе. Из тхона карагIдаргда.

В. КАПЛАНОВ,
Надтеречни района «Кругловский» совхоза зоотехник.

ХЬИНАР АЙДЕННА...

Старопромысловски района мехкдаьттахоша дика къахьегама толамаш доах укх шера.

КПСС XXIII-ча съезда сийна тIаийца социалистически декхараши квартала плани кхоачашъярах 28-ча марта рапорт делар мехкдаьттахоша.

«Старогрознефта» НПУ ерригача промыслаша, цехаша, бурув деттача контораша ханал хьалха кхоачашъяьй квартала план. ЦхьоалагIча промысла мехкдаьттахоша планал совгIа даьккха мехкдаьтта 2500 тонни газ 13 миллиони ворхI бIаь эзари кубически метр я. Яхье яьннача бригадашта юкъе хьалха латт А. Д. Горепенкина кулгалду коммунистически къахьегама бригада. Планал совгIа цо даьккхал 1800 тонн мехкдаьтта. Цига дика къахьегаш ба оператор采 Н. Мурадян, В. Живодров, М. Дронов, Н. Гашин, кхыбараш.

Иштта дика къахьегаш я М. Стегленко керте латта бригада а. Февраль бетта парте райкома карара кара тела Щe байракхи промысла профсоюза промкома байракхи елар цунна. Цул совгIа 50 сом преми а хьожайир. ХIаьта квартала план а тIеххоачашъяьй цо. Дика къахьегаш ба операторaш Ш. Ибрагимов, А. Джабраилов, кхыбараш.

Т. ГУСЕВ.

Ди тIехьа лакхлу шера план ханал хьалха кхоачашъяра яхье яьннача МалгIабика быткомбината коллектива къахьегама толамаш. Хьалхарча квартала плани социалистически декхараши тIехкхоачашдир. Квартала планах лаьрхIачул совгIа паччахьалкхенна баь пайда ялх эзар сом да. Уж толамаш доахача дика къахьийгар нн. Харсиевас, Саутиевас, Пеньковас, кхыбараша.

Сурта тIа: Харсиева Лида.

И. Плиева сурт.

КЕРДА СКВАЖИНА

Графикал дукха хьалха хьалъяьй 53 метр лакха йола мехкдаьтта тохка Хаян-Нертера № 47 йола скважина. Из хьалъеш хьинаре къахьийгар Старогрозненски кIоарга бурув деттача контора С. Мартынова кулгалдеча вышкомонтажникий бригадо.

Скважина хьалъяь боаллашехьа мастер Гунько Леонид керте латтача бурув деттача бригадо шоай болх дIаболабир. ХIанзалца цар бурув дийттараштa юкъе эггара кIоаргагIа я из скважина. Проектни кIоаргал 4600 метр хургья цун. Лохерча мелови тIоанашкара мехкдаьттеи гази якхка вIаштIехьдаргда цу скважина бурув теха баьлча.

КПСС XXIII-ча съезда сийна яьржача яхье дика толамаш даьхар А. Решилова керте лаьттача смена. Цул дукха тIехьа ца юсаш хьайоагIа К. Горшенева кулгалду смена. Цар хIанзле теха бурув 617 метр я.

А. ТИЩЕНКО.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгIа

12 апрель, 1966 шу.

РАДИО: 6.30 — Нохч-ГIалгIайчен лаьтта леладархо (эрсий меттала). 6.45 — РВ-23-и УКВ цхьоалагIча программеи гIолла ашараш. 6.45 — Горсете гIолла хоамаши ашараши. 7.10 — «Грозненский рабочийи» «Комсомольское племяи» газетий обзор. 7.20 — ПередачиЙ программа. 8.10 — «Сердало» газета оагIонаш тIара. 8.20 — «Космически бIаь шера сердало» яха концерт-илли. 8.45 — «Къона тIехье» яха передача (гIалгIай меттала). 16.00 — Концерт. 16.30 — Пятилетка планашта денадера программа (нохчий меттала). 16.45 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 17.15 — Индустриальни Нохч-ГIалгIайче (эрсий меттала). 17.30 — Ашараш. 17.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.00 — Москвера трансляци. 20.05 — Спортивни передача. 20.25 — Москвера трансляци.

УКВ: 9.00 — Лаьтта, сага корта тоха яхача Сулейманова поэма оттаяь радиокомпозици. 9.28 — «Космосе кор даьккхад вай» яха концерт-илли. 9.52 — «Хи кIал 20000 лье» яха школьникашта йола радиопостановка. 11.33 — Фортепьянаи оркестраи лаьрхIа дола Шумана концерт. 19.00—«Хан седкъийи» яха радиоспектакль. 19.43 — «Космосах дола илли» яха передача. 20.11 — Эстрада иллеи халхарен концерт. 21.08 — «Вольный ветер» яхача Дунаевски оперетта монтаж. 22.41 — Фортепьянан оркестран лаьрхIа дола Листа концерт.

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: 12.00 — Киножурнал. 12.10 — «Сий ду аз, дерг а да аз» яха П. И. Чайковских йола передача. 12.30— «Эггара дикагIа вола саг» яха телефильм. 18.25 — Телевизионни кердадараш (нохчий меттала). 18.40 — Юрти нахи (гIалгIай меттала). 19.30 — «Бутт хьаьший кхачарга хьежаш ба» яха беседа (нохчий меттала). 20.00 — Телевизионни кердадараш. 20.20 — Космонавтика ди. Беседа «Знание» яха космосах йола Iилма-популярни кинопрограмма, концерт.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Щеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктохкама секретара—2-45-48; партийни вахарен, промышленни, юртбоахамеи, культураи, письмойи отделий— 2-25-72; корректорске — 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного, культуры и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ04171, Заказ № 1736.